Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 214 (14019) | 1975 оной сентябриин 12, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

ҮДЭР, ЧАС, МИНУТА БҮХЭНӨӨ АШАГЛАЯ, ҮНДЭР БҮТЭЭСЭТЭЙГЭЭР БАРАНДАА АЖАЛЛАЯ!

тула арга боломжонуудаа элирүүлжэ захалба. Жэшээлбэл, Еланиин таряашад урдандаа бункер соохи таряае автомашинада ашахадаа, комбайнаа зогсоодог аад, ябууд ашана. Хэрбээ бункер бүхэнэй таряа ашалгада адагынь 10 минута алмагдажа захалбал, бүхэли үдэрэй туршада бии байгаа агрегадууднай хэды ехэ саг алмахань гээшэб. Энэнние ажахы дотороо эгээн түрүүлэн комбайнер Н. Елизов, В. Алимкин гэгшэд нэбтэрүүлжэ эхилээ. Мүнөө энэ аргыень бүхы комбайнернууд туршажа захалба. Богонёор хэлэхэдэ, таряашаднай бүхы техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэһэнэй ашаар ехэ ургаса хуряаха зорилго хараалаад, хоорондоо мүрысэн ажаллана.

Гадна малшад, һаалишад тухай тогтон хэлэбэл, баһал өөрын үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Мүнөө ажахымнай гүүртэ, фермэнүүдтэ 6.882 үхэр, тэрэ тоодо 2.197 үнеэн, 3.417 гахай харууһалагдана. Эды олон малаа һайнаар ондо оруулжа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхын тула 41.144 центнер үбһэ, 1.740 центнер ногооной гурил бэлэдхэжэ, 169270 центнер силос, 800 тонно сенаж дараад, тэжээл бэлэдхэлгээ үргэлжэлүүлһэн зандаа. Мүн һолоомон, зелёнко, болон тэжээлэй корнеплодууд урда жэлэйхиһээ нилээд ехээр нөөсэлэгдэхэ хараатай.

Үнэн дээрээ мал ажалай продуктнуудые элбэгжүүлхэ гээшэ тогтууритай баян ургаса ургуулһантай жэшээтэй гү, али зарим талаараа хүшэр хүндэшье юм. Эндэ заалһаа мэргэжэлээ һайн ойлгоһон, тусгаар бэлиг шадабаритай, жэлэй ямаршье сагта бэрхэшээлые дабаха зоригтой хүн ажаллаха зэргэтэй. Зүгөөр иимэ бэрхэшүүл ажахыдамнай яһала олон. Жэшээлбэл, һү һааха түсэбөө һара, квартал бүхэндэ сүм дүүргэдэг Еланиин, Закалтусай, Тресковой гүүртын һаалишад В. Елизова, В. Власова, М. Помазкина, П. Арефьева, Г. Залуцкая, П. Никонова, Л. Ломова болон бусадай ажалые онсо тэмдэглэмээр. Эдэнэр үнгэрһэн 7 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1.938—2.165 килограмм хүрэтэр һү һаагаа юм. Тэрэшэлэн Нюкскын мал шахан таргалуулха гүүртын үхэршэд малай шэгнүүрые сүүдхын 950—1.000 грамма нэмээжэ амжана. Тобшолон хэлэбэл, жэлэй эхинһээ хойшо тус гүүртын малшад 178 хашараг, гунан үхэрнүүдые тус бүриин 343 килограмм шэгнүүртэйгээр мяханда тушаагаа. Мүнөөшье эдэнэр тунга ногоондо малаа шахан таргалуулжа, шэгнүүрыень горитойгоор нэмээжэ байнхай.

Энэ амжалта яагаад туйлагданаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, гүүртын үхэршэд, һаалишад, малаа зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалжа, үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэһэнэй ашаар ашаг шэмыень доошолуулнагүй. Мүн малай үүлтэр һайжаруулха, искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулагдажа, түл абалгаяа гарзагүйгөөр үнгэргэнэ гээшэ. Энээнэй ашаар малынь жэл бүри олошоржо, ашаг шэмэньшье дээшэлнэ ха юм.

Саашадаа малайнгаа, илангаяа үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхын тула талха таряанай зүйл буйлуулжа үгэхэмнай. Мүн ногооной шарлажа захалхаһаа урид кукурузи эдюулэгдэхэ байна. Иигэжэ нэмэлтэ тэжээл саг соонь үгэбэлнай, һү һаалимнай доошолхогүй, харин зунайхидаал адли нэмэхэ зэргэтэй. Гадна гүрэндэ тушаагдаха үхэр, гахайнууд һаяын үдэрнүүдтэ тусгаар байрада байлгагдажа шахагдаха. Богонёор хэлэхэдэ, һү, мяха элбэгжүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдэхэ болоно.

Мүнөө һаалишад, үхэршэд, гахайшад болон таряашаднай байгша ондо гүрэндэ 39 мянган центнер һү, 8.800 центнер мяха, 20 мянган центнер таряа, 9 мянган центнер хартаабха, 8.500 центнер овощ тушааха гэһэн уялга абанхай. Энэнь урда жэлэйхиһээ нилээд ехэ юм. Хараалһанаа сүм дүүргэхын тула бии байгаа арга боломжонуудаа элирүүлжэ, зорилгоёо заабол бэелүүлхээр ажаллана. Эдэ үдэрнүүдтэ совхозоймнай бүхы хүдэлмэришэд партиин XXV съездые угтуулан, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ, табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан тогтоолые бүрин һайшаагаад, мүрысөөнэйнгөө эршые бүри шангадхажа, саашадаа мал ажалай, газар тариалангай продуктнуудые улам элбэгжүүлхын, мүн абтаһан продукциингаа шанарые һайжаруулжа, өөрынь үнэ сэнгые горитойгоор хямдаруулха, гаргашаяа хороохын тула ехэхэн хэмжээ ябуулгануудые хараалаа.

И. МАКАЛЬСКИЙ,
Кабанскын аймагай Байгалай совхозой директор.

ЖЭЛ СОО—ДҮРБЭН ТҮСЭБ

Колхозой тариалан дээрэ байгша ондо ороoho таряанай баян ургаса гаранхай. Ажахын Шэлэ-Горхон гэжэ газартахи полиин 200 гектарай шэниисэ хуряагдаба. Тэндэхи гектар бүриһөө дунда зэргээр 28 центнер алтан шара шэниисэ абтаһан байна. Колхозой бусад полинууд дээрэһээ ороohoной баян ургаса абтахаар хүлеэгдэнэ. Бүхы тариалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 18—20 центнер тариан хуяагдаха гээд колхозой мэргэжэлтэд тодорхойлһон байна.

Комбайн ба бусад техникээ бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэжэ, ороoho таряа хуряалга түлэг дундаа ябажа байна. Түнхэнэй аймагай, мүн колхозой суута комбайнер Николай Жигжитович Саргаев юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы оной урғаса хуряалгын үедэ 6.000 центнерһээ бага бэшэ таряа суглуулха социалис уялга абанхай. Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэһэн, СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудые харуулһан выставкэдэ нэгэнтэ бэшэ хабаадалсаһан энэ нүхэр комбайнаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхын түлөө аһа́н шадалаараа оролдоно.

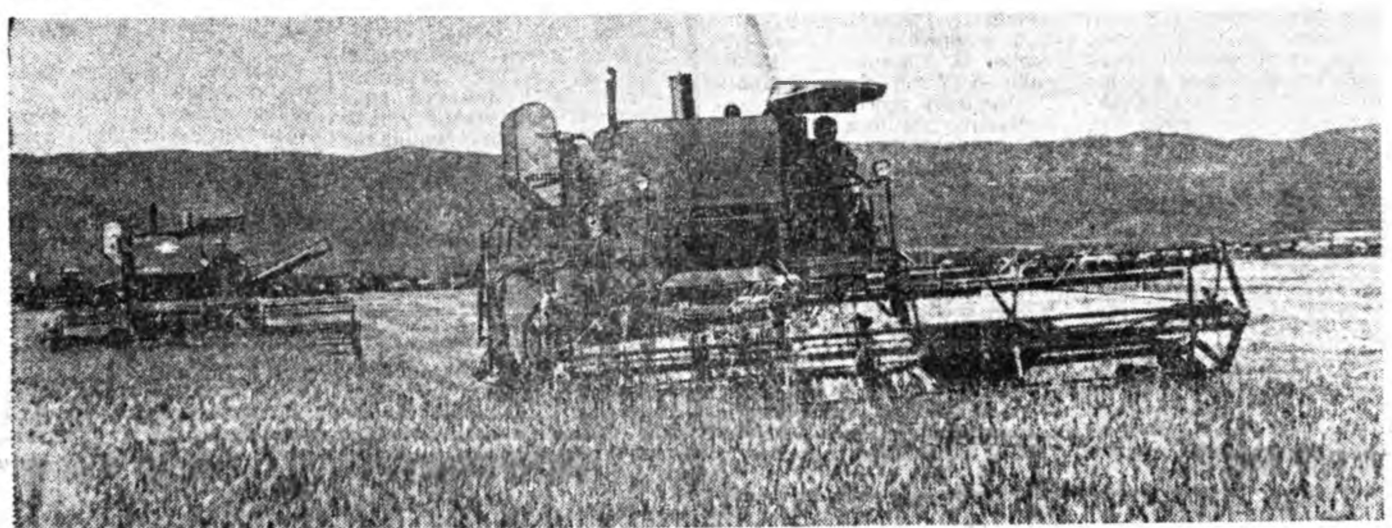
Дүршэлтэй комбайнернуудай нэгэн Александр Чимитович Марактаев энэ намартаа баһал 6.000 центнер ороoho таряа хуряажа абаха зорилготой. Залуу комбайнернууд, ВЛКСМ-эй гэшүүд Батор Мангуев, Владимир Бильтагуров. Юрий Кырмыгенов, Леонид Янданов гэгшэд тус густаа 4000—4500 центнер ороoho суглуулха социалис уялгатай юм. Эндэхи залуу механизаторнууд аха нүхэдһөө жэшээ абажа, түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ байна.

Колхозой тариалан дээрэ тракторай, комбайнай хүнхиноон мүнөө таһарнагүй. Хамта дээрээ 30 гаран агрегат үдэр, һүниие илгангүй хүдэлгэгдэжэ, таряа хуряалга шиидхэхы хаһадаа оронхой. Дүршэл ехэтэй комбайнернууд үдэртөө 18 гектарай ороoho суглуулан сохихо түсэбтэй байбал, тэрэнээ 1,5—2 дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Тэдэнэй тоодо Н. Ж. Саргаев, А. И. Марактаев болон бусад оролсоно.

Таряа хуряалгада хүдэлжэ байһан механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Урдань колхозой эрхим комбайнер байһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсагша Л. Д. Бильтагуровай нэрэмжэтэ шанда хүртэхын түлөө конкурс ажахын правлени болон партийна комитет соносхоһон юм. Хуряалгын үедэ 6.000 центнерһээ дээшэ ороoho сохижо суглуулһан комбайнерта тиимэ шан барюулагдаха гуримтай. Ажахын үнинэй механизаторнууд залуушуулые дахуулан ябажа, дүршэлдөө һургахын тула ехэ оролдолго гаргана.

Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тариалан дээрэ баян ургаса хуряахын түлөө тэмсэл үргэлжэлһөөр. Ажахын тоог дээрэһээ түрүүшын хэдэн мянгаад центнер тариан Эхэ ороной амбаарта оруулагдаба.

О. БЕРЕЗКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: колхозой суута комбайнернуудай нэгэн Н. Ж. Саргаев. Таряа хуряалгын үе.

Авторай фото.

ТҮРҮҮ ЗВЕНОДО

Хяагта ошоһон үргэн дардам харгын урда захаар таригдаһан кукурузын, наран сэсэгэй полинуудай үдхэн ургаса хуряажа байһан «СК-6» түхэлэй комбайнуудые хараад:

— Эрхим механизатор Бэликтэ Дамбиевич Будаевай эрхилдэг комсомол-залуушуулай звено эндэ ажалладаг, — гэжэ колхозой ахамад агроном Владимир Санданович Дашиев хэлэбэ. Тэжээл бэлэдхэдэг залуушуулай звеногой ажал хэрэгтэй танилсахада, одоошье урмашамаар. Звеногой гэшүүд түрүүшын үдэрһөө эбтэй эмхитэй ажалайнгаа ашаар нилээд ехэ юумэ хэжэ байна. Мүнөө тэдэнэр 4800 тонно силос дараа. Тодорхойлон хэлэхэдэ, Ягодное тосхондо — 1327, Булагта — 910, Степное тосхондо 1311, Тохой тосхондо мянга гаран тонно һайн шанартай силос дараа гээшэ.

— Мүнөө жэлдэ «полиин хатанай», наран сэсэгэй ургаса урда жэлнүүдэйхидэ ороходоо һураггүй ехээр абахаар байнабди. Иигээд намартаа шииг нойтоной ехээр орожо, тойбо татаагүй һаань, түргэн сабшажа, шэмэтэй һайхан силос даража үрдихэ хүсэлэнтэйбди, — гээд Владимир Санданович хөөрэбэ.

Тээ саанахана наран сэсэгэй, плантаци дээрэ силосэй комбайнуудай хүдэлхые харабабди.

Эрхим тракторист, коммунист Ринчин-Нима Чагдуров халаанайнгаа даабарие холо үлүүлэн дүүргэнэ. Механизаторнууд Владимир Карпович, Константин Думнов, Антон Ефимов гэгшэд 6,3 гектар хуряахын орондо 7—8 гектар хуряажа, халаанайнгаа даабарие үлүүлээ. Эдэ нүхэд үдэшэ орой ажалаа дүүргэмсээрээ зайн галай элшэ доро трактор машинаа, комбайнуудаа хёрхоор шалгаад, үглөөгүүр эртэшэлэн тэдэнээ тоһодохо, заһаха гэхэ мэтые заатагүй хэдэг заншалтай. Тиимэһээ «түмэр хүлэгүүдынь» ямаршье сагта һаадгүй, һайнаар хүдэлдэг байна.

...Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түб тосхоной һаалиин фермын хажууда силос даргадана.

Залуушуулай звеногой эрхим жолоошод Владимир Григорьев, Борис Водоломов, Александр Лиханов, Георгий Черных, Михаил Медведев гэгшэд Ташагай нюруугай талмай дээрэһээ үдэртөө 40—50 тонно кукурузын, наран сэсэгэй набшэа намаа иишэ зөөжэ, даабаряа холо үлүүлнэ.

Парткомой секретарь Владимир Данилович Николаев тэжээл бэлэдхэлгын, таряа хуряалгын ябаса тухай механизаторнуудта саг үргэлжэ хөөрэжэ үгэдэг юм.

Р. БАЛДАНОВ.
манай корр.
Сэлэнгын аймаг.

Республикын аймагуудта ороoho тарианай, кукурузын ургаса хуряалга, намарай паар хахалалгын ябаса тухай

1975 ОНОЙ СЕНТЯБРИИН 8-най МЭДЭЭН

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	бүхы таряанай хадагдаһаниинь	хуряагдажа абтаһаниинь	гектар бүриһөө абтаһан ургаса (центнерээр)	кукуруза хуряалга	Намарай паар хахалалга
Баргажанай	51	82	9,6	87	10
Бэшүүрэй	60	67	13,7	97	17
Зэдын	33	43	13,3	85	6
Яруунын	27	37	6,7	—	5
Загарайн	43	81	9,3	90	15
Захааминай	37	27	8,9	64	40
Кабанскын	65	64	14,6	100	42
Хэжэнгын	46	35	9,5	82	4
Хурамхаанай	64	64	8,5	96	1
Хяагтын	49	64	13,7	96	19
Мухар-Шэбэрэй	57	30	12,8	99,1	23
Прибайкалиин	56	74	13,1	100	30
Хойто-Байгалай	56	42	6,9	—	8
Сэлэнгын	38	64	8,6	67	5
Түнхэнэй	16	27	11,1	93	16
Улаан-Үдын	45	64	9,1	100	27
Хориин	42	17	9,3	78	5
Республика бүхыдөө	45	53	11,4	89	19

Эндэ толилогдоһон Буряадай АССР-эй статистическэ управлениин суглуулһан тоо, мэдээнүүдые согсолон харахада, республикымнай ажахынуудта ороohото болон тэжээлэй ургамалнуудые хуряаха, поли дээрэхи һолоомоёо суглуулжа, намарай паар хахалха хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, зарим түрүү ажахынууд ороoho таряагаа гээлтэгүйгөөр хуряажа абахын тула бүхы машина, техникээ һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэнэ. Жэшээлбэл, Кабанскын аймагай таряашад бүхы 33.201 гектар тариянайнгаа 21.420 гектарыень сабшажа, 13.803 гектарай баал суглуулжа сохёод байна. Тиихэдэ энэ аймагай «Шергинский», Оймороой совхозууд наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ таряа хуряалгаяа хурданаар ябуулаа. Мүн намарай паар хахалха хүдэлмэреэ баһал урагшатайгаар эхилэнхэй. Гэбэшье зарим аймагууд таряа хуряалгаяа, мүн намарай паар ехээр хахалха хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхээдүй байна. Тусхайлан хэлэбэл, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Яруунын, Зэдын аймагуудта таряа хуряалгань һаянай эхилжэ, хурдандаа үшөөл ороодүй байна. Жэшээнь, Яруунын аймагай Тулдунай совхоз бүхы 6 мянган гектар тариянайнгаа оройдоол 460 гектарыень сабшажа унагаагаад, 75 гектарай ороoho суглуулаа. Мүн Яруунын, «Юбилейный», Нарһатын совхозуудта энэ хүдэлмэринь баһал муугаар эмхидхэгдэнхэй.

Ерэхэ жэлэй баян ургасын үндэһэн болохо намарай паар хахалха хүдэлмэри хаа хаанагүй һайнаар ябана гэхын аргагүй. Ушарынь хадаа олохон ажахынууд силосэй ургамалнуудай, горох, ешмээнэй сүлөөрһэн полинуудые мүнөө болотор хахалаадүй байһаар.

Жэшээлбэл, Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй, Гааргын, Хяагтын, Бэшүүрэй, Баргажанай, Сэлэнгын аймагай Химнын, Тельманэй нэрэмжэтэ, Сүхын, Сэлэнгын совхозууд мүнөө болотор нэгэшье гектар намарай паар хахалангүй, эгээл һайн хаһа сагаа алдажа байна. Тиимэһээ саашадаа энэ хүдэлмэреэ улам түргэдхэжэ, бүхы машина, техникээ бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхэ шухала байна.

7000 ЦЕНТНЕРТЭ ХҮРГЭБЭ

Бэшүүрэй совхоздо таряа хуряалга эршэтэйгээр ябана. Гансал һаянай унжагай хура бороо орожо, хуряалгада һаад татана. Тус совхоз бүхы тариянайнгаа 40 процентыень хуряажа дууһаад байна. Иигэжэ гүрэнэй амбаарта 18300 центнер ороoho оруулба гээшэ. Мүнөө тариан ажалай-тракторна дүрбэн бригада бултадаа нэгэ жэгдэ һайнаар хүдэлнэ. Олон комбайнернууд абаһан уялгаяа амжалтатай ахижа ябана. Жэшээнь, комбайнер П. П. Григорьев 7009, И. Ф. Петров 3688, В. Ткачев 3350 центнер ороoho сохин суглуулжа, совхоз соогоо түрүүлнэ. Эдэ нүхэд таряа, хуряалгын дүүрэтэр абаһан уялгаяа холо үлүүлхэ зорилготой, ажалайнгаа эршэ бүри шангадхан хүдэлнэ.

Манай корр.

«МОЛНИЯ-2»

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Дэлхэйе тойрон ниидэдэг хэмэл ододые хэрэглэжэ, хэлхеэ холбоо саашадань хүгжөөхэ программатай зохилдуулагдан, агаарай долгинуудай сантиметр диапозондо оньһон түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэри хангаха ретрансляционно аппаратуратай «Молния-2» хэлхеэ холбооной хэмэл одон замбуулин соогуур ниидэхэ һөөлжүү замда 1975 оной сентябриин 9-дэ Советскэ Союзһаа гаргагдаа.

«Молния-2» гэжэ хэлхеэ холбооной хэмэл одон Советскэ Союз доторхи алас холын телефонно-телеграфна радио-холбооной түхеэрэлгэнүүдые ашаглаха ябадал хангаха, «Орбитын» пунктнуудта СССР-эй түбэй телевидениин ба уласхоорондын харилсаа холбооной программануудые дамжуулха зорилготой.

Энэ хэмэл одон дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто хубида дээдэ захань 40.836 километр, дэлхэйн бүмбэрсэгэй урда хубида доодо захань 470 километр хэмжээтэй замбуулинай замда гаргагдаба. Дэлхэйе 12 час 16 минутын турша соо тойрон ниидэнэ. Замбуулинай замынь 62,8 градус һөөлжүү.

Телевидениин программануудые дамжуулхын тула олон каналтай алас холын радио-холбоо бэелүүлхэ аппаратураһаа гадна, командно-хэмжэн тодорхойлхо аппаратура, тэрэшэлэн хэмэл одоной зүг шэглэл тодорхойлхо, замыень хубилгаха, элшэ хүсөөр хангаха түхеэрэлгэнүүд энээн дээрэ тодхогдонхой.

«Молния-2» гэжэ хэмэл одоор дамжуулагдаха хэлхеэ холбооной сеанснууд хараалагдаһан программын үндэһөөр бэелүүлэгдэхэ юм.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. К. ЧЕБУНИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын советскэ ба партийна органуудта удаан саг соо амжалтатайгаар хүдэлһыень хараадаа абажа, 50 наһа гүйсэһэнтэйн дашарамдуулан, КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһагай инструктор **Чебунин** Анатолий Кондратьевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 11.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭД Н. Д. БУДАЕВА, БА Я. Ф. ВЕЛИХЕР ГЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТЫН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын хүгжэмэй искусствын хүгжэлтэдэ, тэрэниие дэлгэрүүлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй Габьяата артистын** хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Будаева Наталья Дабаевнада — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидени болон радио-дамжуулгын талаар комитедэй арадай инструментнүүдэй оркестрэй дуушан.

Велихер Яков Фраймовичта — Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй телевидени болон радио-дамжуулгын талаар комитедэй арадай инструментнүүдэй оркестрэй солист.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 9.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР И. Д. ПАНКИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын барилгын эмхинүүдтэ удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһыень хараадаа абажа, 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай барилгын управлениин главна технолог **Панкин** Иван Дорофеевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 11.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Б. Д. САНДАНОВТА БУРЯАДАЙ АССР-эй СОЁЛ КУЛЬТУРЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республика дотор физкультурно-спортивна хүдэлөөе эмхидхэхэ ба хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө һур харбалгаар республикын федерациин түрүүлэгшэ, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй декан **Санданов** Борис Дамбаевичта **Буряадай АССР-эй Соёл культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо В. УБЕЕВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1975 оной сентябриин 9.

КПСС-эй XXV съездын угтамжада

БҮХЫ ХҮСЭЕЭ—ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЛГЭДЭ

Социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые халуунаар хүлеэн абаад, манай колхозой ажалшад юһэдэхи табан жэлэй түсэб, абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула шармайн оролдожо байна. Колхознай гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө муу бэшээр дүүргэнэ гээд тэмдэглэмээр.

Адууһа мал үсхэбэрилгэ колхозоймнай гол хэрэг болодог юм. Мүнөө 2090 толгой эбэртэ бодо мал, 9900 хонин, 100 гаран эхэ гахай, 3500-гаад шубуун ажахыдамнай тоологдоно. Сабшалангай 2100 гаран гектар газар бии, 3900 гаран гектарта ороoһото ургамалнууд, 420 гектарта кукуруза таригдана. 100 гектар талмайда хартаабха, 25 гектарта овощ ургуулагдана.

Колхоздо һаалиин гурбан фермэ бии. Тэндэ хамтадаа 800-гаад үнеэн харууһалагдана. Юһэдэхи табан жэлэй туршада ажахын һаалишад 52.800 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбтэй һэн. Үнгэрһэн дүрбэн жэлэй хугасаада 43.337 центнер худалдагдаа. Тиимэһээ түгэсхэхы жэлдэ 9.000 центнер тушааха ёһотой байгаабди. Үнгэрһэн хахад жэлэй туршада 6163 центнер һүн бэлэдхэлэй пунктда оруулагдаа. Колхозой мэргэжэлтэдэй тооложо үзэһэнэй ёһоор, табан жэл соо хамтадаа 55.330 гаран центнер һүн гүрэндэ худалдагдахаар багсаагдана. Тиигэжэ түсэбнай үлүүлэгдэхэнь гээшэ.

Колхозой һаалиин фермэнүүдэй дундаһаа хоёрдохи отделениин фермын коллектив социалис мүрысөөндэ ходо шалгаржа ябана. Энэ фермэдэ хубиингаа табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэһэн һаалишад олон. Жэшээлэн хэлэбэл, КПСС-эй гэшүүн Евдокия Лазаревна Вставская бүлэг үнеэдһээ табан жэлэй туршада 1643 центнер һү һааха түсэбтэй байгаа һаа, энэ оной августын 28-най байдалаар 1795 центнертэ хүргэбэ. Тэрээнтэй сугтаа ажалладаг М. Ермолаева, Ф. Вставс[illegible], В. И. Вербенко гэгшэд абаһан уялгануудаа баһал дүүргэбэ.

Нэгэдэхи отделениин МТФ-гэй һаалишан, партиин гэшүүн З. Матвеева хубиингаа табан жэлэй түсэб болзорһоонь холо урид дүүргэв. Энэ нүхэр 1654 центнер һү һааха түсэбтэй һэн. 1975 оной августын 28-най байдалаар 1681 центнер һү абаһан байна.

Гурбадахи отделениин фермын һаалишан, КПСС-эй гэшүүн, Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудта хүртэһэн Цыбик Цыденовна Аюшеева хубиингаа табан жэлэй түсэб баһал амжалтатайгаар дүүргэв. Колхозой түрүү һаалишад, фермэнүүдэй коллектив мүнөө шэнэ социалис уялгануудые абаад, болохоёо байһан партиин XXV съездые ажалай ехэ бэлэгтэйгээр угтаха зорилго урдаа табина.

1971—1974 онуудай туршада манай колхоз гүрэндэ 12706 центнер мяха худалдаба. Табан жэлэймнай түсэб 16.970 центнер юм. Түгэсхэхы жэлэй түрүүшын хахадай туршада 571 центнер мяхан гүрэндэ худалдагдаа. Мүнөө хэдэн зуугаад үхэр, олон тоото хонин, гахай шахагдажа байна. Тэдэнние тушаажа, мяха худалдаха түсэбнай дүүргэгдэхэ юм.

Тушаагдаһан бүхы мяханай 57 процентнь эбэртэ бодо малай, 25 процентнь хониной, 15 процентнь гахайн, 2,5 процентнь шубуунай болоно. 1973—1974 онуудта ВДНХ-гай мүнгэн медальнуудта хүртэһэн колхозоймнай эрхим малшад Д. Михайлов, В. Бурков, И. Семенюк гэгшэд харууһалдаг малайнгаа толгой бүхэнэй шэгнүүрые эдэ үдэрнүүдтэ нэгэ нэгэ килограммһаа дээшэ нэмээжэ байнхай.

Манай колхоз гүрэндэ нооһо худалдаха табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэбэ. Бүхыдөө 1512 центнер «сагаан алта» тушааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 1620 центнертэ хүргөөбди.

Колхозой механизаторнууд, бүхы таряашад табан жэлэй туршада урагшатай һайнаар хүдэлжэ байна. 1971—1975 онуудай туршада 18.020 центнер таряа гүрэндэ худалдаха түсэбтэй байгаа һаа, үнгэрһэн дүрбэн жэл соо 14.946 центнер таряан тушаагдаа. Байгша ондо ороoһо таряанай ургаса яһала һайн. Һүүлэй үедэ ехээр ороһон аадар ажахыдамнай ехэхэн хохидол ушаруулаа. Гэбэшье манай таряашад, механизаторнууд, унаһан таряа хуряаха тусхай түхеэрэлгэ комбайнуудтаа хэжэ, ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахын тула ехэ оролдолго гаргана. Байгша ондо 4100 центнер таряа гүрэндэ худалдаха түсэбтэй һэмди. Арга боломжоёо тоолоожо үзөөд, энэ намартаа 14.000 центнер ороoһо гүрэнэй амбаарта оруулха социалис уялга абаа һэмди. Тиигэхэдээ табан жэлэй туршада хамта дээрээ 28.946 центнер таряан гүрэндэ тушаагдахаар багсаагдана гэхэ гү, али түсэбнай 10 мянган центнерээр үлүүлэгдэхэ жэшээтэй болоно.

Мүнөө колхозой механизаторнууд бултадаа таряа хуряалгадаа жэгдэрэн оронхой. Нёдондо жэлэй таряа хуряалгын үедэ колхозой механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан үнинэй механизатор Г. А. Шляхов түгэсхэхы жэлдэ 4500 центнер таряа хуряаха социалис уялга абаад, габшагайгаар ажаллажа байна. Колхозоймнай дүршэл ехэтэй механизаторнуудай нэгэн В. С. Кузьмин энэ жэлдэ 3300 центнер таряа сохихо түсэбтэй һаа, 4500 центнер суглуулха социалис уялга абаба.

Ажахын огородшод баһал муу бэшээр хүдэлжэ, һайн дүнгүүдтэй ябана. Табан жэл соо 13.400 центнер овощ гүрэндэ худалдаха түсэбтэй һэмди. Үнгэрэгшэ 1971—1974 онуудта 11.228 центнер овощ худалдагдаа. Энэ жэлдэ 4050 центнер худалдагдахаар багсаагдана. Тиигэбэл юһэдэхи табан жэлэй даабари үлүүлэн дүүргэгдэхэ болоно.

Манай шубуунай фермын коллектив табан жэл соо 195 мянган үндэгэ гүрэндэ худалдаха даабаритай байгаа һаа, үнгэрһэн дүрбэн жэлэй туршада 122 мянгые тушаагаа. Байгша оной январь-август һаранuудта 81 мянган үндэгэн худалдагдаа. Тиигэжэ табан жэлэй түсэб болзорһоонь дүрбэн һараар урид бэелүүлэгдээ. Колхозой түрүү шубуушан, партиин гэшүүн Л. Ивановагай оролдосотой һайн ажалые онсолон тэмдэглэмээр.

Эдэ бүгэдэ амжалтанууд колхознигуудай габшагай һайнаар хүдэлһэнэй ашаар лэ туйлагдаа гээшэ. Малшад, таряашадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, дүнгүүдынь саг соогоо согсологдоно, эрхим һайн үрэ дүн туйлаһан хүнүүд али болохоор урмашуулагдана. Колхозой түб һууринда түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ ажалай алдар солын туг үргэгдэдэг гуримтай.

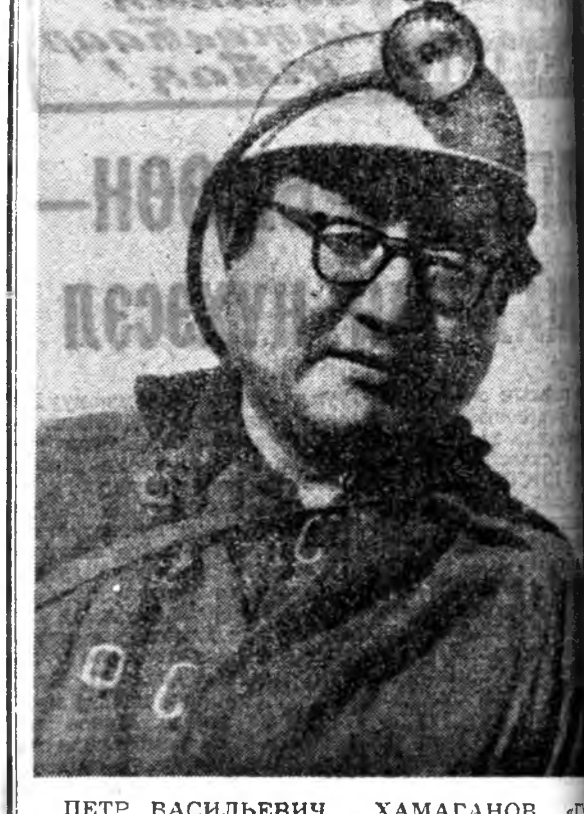
Түсэбтэ табан жэлэй туршада колхозой ажахын һалбаринуудһаа абтадаг олзо доход нилээд ургаа. Илангаяа газар тариалангһаа, хонин ажалһаа ороһон олзо доход ехэ байна. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй сэбэр бүхы олзын 78 процентнь газар тариалангһаа абтаһан юм. 1971 ондо колхозой бүхы һалбаринуудһаа хамта дээрээ 1.123,2 мянган түхэриг олзо доход ороо һэн. Байгша ондо олзомнай 1.350 мянган түхэригтэ хүрэхэ гээд экономистнуудnай уридшалан тодорхойлно.

Ажахын олзо доходой улам ехэ болоходо, шэнэ барилга ехээр эрхилхэ аргатай болообди. Хэрбээ 1971 ондо 105.125 түхэриг барилгада гаргашалаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 274,188 түхэригэй барилга хэгдээ.

Табан жэлэй туршада колхоз дотор 200 үнеэнэй фермын шэнэ комплекс, 500 тонно ороoһоной склад, 200 тугалай шэнэ байра, ороoһо сэбэрлэн хатаадаг түхеэрэлгэ, хартаабхын склад, отделени бүхэндэ автомашинын гараж, 7 теплицэ, 500 тонын багтаамжатай минеральна үтэгжүүлгын склад болон бусад баригдажа, ашаглалгада үгтөө. Энэл үе соо колхознигуудай ажаһууха хоёр байратай 12, нэгэ байратай 10 гэр баригдаа. Дүтын жэлнүүдтэ колхозойнгоо түб буусада хүүгэдэй сад-яслиин, интернат һургуулиин байшангуудые бариха зорилготойбди.

Колхозой правлени болон партийна комитет ажалшадай дунда социалис мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ асуудалда мүнөө онсо анхарал хандуулна. Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые, 1975 ондо абаһан уялгаяа урагшатайгаар бэелүүлжэ, түрэл партиингаа ээлжээтэ съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бүхы колхознигуудай хүсэ шадал, эрмэлзэл оролдолго зорюулагдана.

Д. НИМАЕВ,
Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ПЕТР ВАСИЛЬЕВИЧ ХАМАГАНОВ «Гу[…] ОЗЕРСКАЯ» ШАХТАДА ХОРИДОХИ ЖЭЛЭ[…] МАСТЕРААР ХҮДЭЛНЭ. ТЭРЭНЭЙ УЧАСТО[…]РИ ГАРАН ХҮДЭЛМЭРИШЭД ТООЛОГДОДО[…] ВАСИЛЬЕВИЧ НҮҮРҺЭ МАЛТАХА АЖАЛ Һ[…] МЭДЭДЭГ БОЛОНХОЙ. ЭНЭЭН ДЭЭРЭҺЭЭЛ А[…] ЗҮБӨӨР ЭМХИДХЭЖЭ ШАДАНА. УЧАСТО[…] ХҮДЭЛМЭРИШЭД БАГА ГАРГАШАТАЙГААР НҮҮРҺЭ МАЛТАЖА, ПАРТИИН XXV СЪЕЗД[…]РЮУЛАН АБАҺАН УЯЛГАЯА АМЖАЛТАТА[…] БЭЕЛҮҮЛНЭ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: МАСТЕР П. В. ХАМАГАНО[…]

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ […]

КПСС-эй РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ—ПАРТИИН ЗЭРГЭДЭ

КПСС-эй XXV съездын нээгдэхэ үдэр улам ойртожо байна. Тиимэһээ манай аймагай партийна организацинуудта энэ ехэ хуралдаае нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тулада эмхидхэлэй болон парти доторой хүдэлмэри саашадань һайжаруулха талаар горитой хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Энэ хүдэлмэриин нэгэ шухала хубин болохо — партиие бэхижүүлгэдэ бидэ ехэ анхарал хандуулдаг байнабди. Тиигэжэ энэ талаар зарим тэды урагшатай алхамууд хэгдээ.

Партида шэнэ гэшүүдые абахадаа ажалай түрүүшүүлые, манай залуу халаанай эрхимэй эрхимүүдые абаха гэжэ яһала оролдодогбди. Жэшээлхэдэ, байгша оной найма һара соо манай аймагай партийна организацида хамта дээрээ 47 хүн КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар, гэшүүнээр абтаһан байна. Тэдэнэрэй 25-ниинь ВЛКСМ-эй гэшүүд (бүхы абтаһан зоной 53 процентнь), 17-ниинь эхэнэрнүүд (32 процент), 33-ниинь үйлэдбэриин гол участогууд дээрэ хүдэлдэг байха юм. Тиихэдээ 5 һаалишан, 4 хонишон, 6 механизатор, 3 барилгашан, ой модоной ажахын 8 хүдэлмэрилэгшэд агуу партиингаа зэргэдэ жагсаба бшуу.

Эдэнэрэй дунда Чисаанын совхозой Булагай һү һаалиин фермын һаалишан Галина Доржиевна Нимбуева бии. Тэрэ олон үхибүүдэй эхэ. Гэбэшье даажа байһан ажалдаа тон харюусалга ехэтэйгээр хандадагаараа нютаг соогоо алдаршанхай. Урда жэлнүүдэйхиһээ бүри һайнаар ажалаа эмхидхэхые оролдоно. Тиигэжэ энэ жэлэй найман һара соо үнеэн бүхэнһөө 1925 килограмм һү һаажа, хоёр мянган килограммһаа холо үлүү ехэ һү һаажа абахаар зоригжобо. КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тулада габшагай ажалай вахтада жагсаһан Г. Нимбуева һая дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа. Агуу партида ороод байхадаа, энэ хүндэтэ нэрэдэ дэмы хүртөөгүй байһанаа харуулха гэһэнииnь гайхалгүй ааб даа.

Партида шэнээр абтагшадай дунда Загаһатын совхозой түрүү хонишод Е. Дашидондокова, Н-Д. Дондоков, Худанай леспромхозой бага комплексно бригадые даагша П. Павлов, 2636-дахи ПДУ-гэй эрхим бульдозерист В. Ведерников, Хэжэнгын оньһожоруулагдамал лесхозой пилорамын хүдэлмэрилэгшэ В. Содномов, Хэжэнгын совхозой залуу тракторист, ВЛКСМ-эй гэшүүн Р. Шульгин, «50 лет Октября» совхозой түрүү һаалишан, комсомолка Г. Соловьева гэгшэд бии.

Эдэнэр бултадаа эрхимээр ажаллахаһаа гадна, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. КПСС-эй XXV съездые ажалай үндэр бэлэгтэйгээр угтахын түлөө дээрэ дурсагдагша нүхэд тэмсэнэ.

Хэжэнгын совхозой (секретаринь М. Хандархаев), Загаһатын совхозой (секретаринь А. Аюржанаев), Чисаанын совхозой (секретаринь Д. Дашицыренов), барилга-хабсаралгын хоёрдохи управлениин (секретаринь Д. Гатаулин), Худанай леспромхозой (секретаринь Н. Молодцов), 2636-дахи ПДУ-гэй (секретаринь Р. Иванов) партийна организацинуудта ажалай түрүүшүүлые партида абаха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдадаг байна.

Саашадаашье тус хүдэлмэрие аша үрэ һайнтайгаар эрхилжэ, партиин XXV съездые амжалтатайгаар угтахын тулада манай аймагай партийна эхин организацинууд үшөө ехэ хүдэлмэри ябуулхаар зоригжонхой.

Г. БАЛЬЖИРОВ,
КПСС-эй Хэжэнгын райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ: НАЙМА ҺАРЫН ЗАРИМ ДҮН

ШЭНЭ АМЖАЛТА ТЭЭ[…]

Республикымнай промышленность урагшатай һайнаар хүгжэжэ байна. Продукци бүтээн гаргаха, худалдаха найма һарын түсэб бүхы дээрээ 102 процент дүүргэгдээ. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, продукци худалдалгын хэмжээн 6 процентээр дээшэлүүлэгдэбэ.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ, партиин XXV съездые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ промышленна олон предприятинуудай коллективүүд һайн үрэ дүн туйлажа байна. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой, нарин сэмбын комбинадай, Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдэй, Улаан-Үдын «Электромашина» заводуудай, Шулуутайн, Хандагатайн, Итанцын, Хандагайн, Хүртэйн, Горхоной леспромхозуудай, Сэлэнгын модоной баазын коллективүүд продукци бүтээн гаргаха, худалдаха табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа Эхэ орондоо элидхэһэн байна.

Эдэ коллективүүд партиин ээлжээтэ съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ социалис уялга абаа. Жэшээлхэдэ, «Электромашина» заводой хүдэлмэришэд табан жэлэй түсэбһөө гадуур 11 миллион 500 түхэригэй продукци худалдаха гэжэ хараалаа. Прибор бүтээлгын, Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдэй заводуудай, нарин сэмбын комбинадай болон бусад түрүү предприятинуудай коллективүүд түсэбһөө гадуур горитой ехэ продукци бүтээн гаргаха, худалдаха шэнэ социалис уялгануудые абаа.

Таловска түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводой, Бага-Холбооложоной уурхайн, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой, районно «Бурятэнерго» управлениин, Элхиин авто-заһабарилгын заводой коллективүүд, «Забайкаллес» комбинат табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбые һайнаар дүүргэжэ байна.

Дээрэ дурдагдаһан эдэ, мүн бусад зарим коллективүүдэй гүрэнэй түсэбые болон угтамжын түсэб, социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ бодотоор оролдожо байһанай ашаар республикымнай промышленность 8 һарын түсэбһөө гадуур 15 миллион түхэригэй продукци худалдаа.

Шулуу нүүрһэн, электрын элшэ хүсэн түсэбһөө гадуур малтан гаргагдаһан, үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Электродвигатель, 1352 тонно хабсаргамал түмэр хэрэгсэлнүүд, 3 миллион 377 мянган плитэ шифер, 22 мянган метр нарин сэмбэ буд болон бусад шухала промышленна ехэ продукци түсэбһөө гадуур бүтээн гаргагдаба.

«Забайкаллес» комбинат бүхы дээрээ продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха түсэбөө 101 процент дүүргэв. Байгалай, Баргажанай, Итанцын, Хурамхаанай, Хориин, Хандагайн, Хандагатайн, Хүртэйн леспромхозууд, Онохойн модоной комбинат, Буряадай модо болбосоруулгын болон мебелиин комбинат, Сэлэнгын, Байгалай модоной баазанууд найма һарын түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Бүхы дээрээ комбинадай модо шэрэхэ, продукци худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ байбашье, жэлэй эхинһээ гээгдэжэ ябаһан предприятинууд бии байһаар. Жэшээлхэдэ, Клюевскэ, Хүрбын, Худанай, Ардасанай, Онёогой леспромхозууд гээгдэлээ усадхажа шадаагүй байха юм.

Мүн түсэбөө дүүргээгүй бусад промышленна предприятинуудай тоо үсөөн бэшэ зандаа. Хэрбээ 7 һарын үрэ дүнгүүдээр республикымнай бүхы предприятинуудай 24 процентнь продукци худалдаха түсэбөө дүүргээгүй байбал, 8 һарын үрэ дүнгүүдээр тэдэнэй тоо олошороһон байна. 55 предприяти гэхэ гү, али 28 процентнь түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

Энээнһээ урда [...] муу бэшээр хүд[...]һан үйлэдбэриин «[...]зобетон» нэгэдэл, [...]ский ключ» гэжэ [...] управлени, локо[...] заһабарилгын за[...] хэдэн предприяти[...] үрэ дүнгүүдээр [...] ороһон байна. Түс[...]гээгүй предпри[...] гэмээр жэлэй эхин[...] 3 шахуу миллион [...] промышленна про[...]туу худалдагдаа.

Жэлэй дүүрэтэ[...] һара үлэбэ. Соци[...]гануудһаа байтагай [...] түсэб дүүргээгүй [...]тинуудай бии байһа[...]тай эбсэхээр бэл[...] предприятинуудай [...] усадхаад, түсэбөө [...] һаань, нэмэлтэ гор[...] продукци бүтээн га[...] худалдагдаха юм. [...] хэрэглэгдээгүй арга [...]жонуудаа элирүүлэ[...]лэхэ, табан жэлэй [...]да зорюулхань мүн[...] ехэ шухала.

Республикымнай [...]ленность ажалай бүт[...] шэлүүлхэ даабаря [...]цент дүүргээ. Нёдо[...] энэ үеынхитэй са[...] ажалай бүтээсэ 5 пр[...] дээшэлүүлэгдээ. [...] гол шухала энэ [...] дүүргээгүй предпр[...]дай тоо үшөө олон[...]цент болоо.

Вера Дмитриевна С[…] Буряадай барилга-хаб[…]гын управленидэ шту[…]шан-шэрдэгшээр 15 […] туршада ажаллана. А[…] ветеран социалис мүр[…]дэ эрхим дүн тү[…] 1973—1974—1975 он[…] социалис мүрысөөндэ […]ша гэһэн тэмдэгүүдэ[…] нагданхай юм. Ком[…] ажалай ударник Вера […]риевна олон жэлдэ х[…] олоһон дүй дүршэлөө […] хүдэлмэришэдтэ дурат[…] дамжуулан үгэдэг. Тэр[…]хи, 15-дахи ГПТУ дү[…] һаяхан хүдэлхэеэ ерэ[…]луушуулые мүнөө һ[…] Предприятиин Хүнд[…] самбарые тэрэнэй фото[…] шэмэглэн гоёоно.

Совет Конституци[…]дэр болотор табан жэ[…] түсэб дүүргэхэб гэһ[…] биингаа социалис уял[…]рилгашадай үдэр дүү[…] тухайгаа түрүү хүд[…]шэн мэдээсэһэн юм. […] тэрэ арбадахи табан […] түсэбөөр ажаллана.

Д. БАЛДАНО[…]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: […] Саулина ажалдаа.

Авторай ф[…]

ГОЛ АСУУДАЛЫНЬ—ШҮҮМЖЭЛЭЛ

Республикын партийна организацинуудта шүүмжэлэлэй болон өөрыгөө шүүмжэлгын ямар байһан тухай зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлһөөр КПСС-эй Прибайкалиин райкомой пленум һая боложо, энэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Н. Щелковников тус асуудалаар элидхэл хэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай абаһан тогтоолой удха шанар тухай онсо тогтобо. Тиигээд энэ талаар аймагай партийна эхин организацинуудта юунэй хэгдэжэ байһан тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэн, дутуу дундануудаа тоб гэмэ эли болгон харуулһан байна.

Байгалай леспромхозой парткомой секретарь Н. Васильев, аймагай газетын редактор А. Афанасьев, «Прибайкалец» колхозой парткомой секретарь В. Балаганский, Сэлэнгын модоной баазын директор В. Котин, «Прибайкальский» совхозой хоёрдохи отделениие эрхилэгшэ В. Белых, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй Прибайкалиин нүүдэл оньһожоруулагдамал колонныn начальник А. Тимофеев болон бусад элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаба. Тиихэдээ гол түлэб энэ талаар юу хэжэ, юу хэхэеэ байһан тухайгаа пленумдэ элидхээ.

А. МУХАМЕТШИН,
КПСС-эй Прибайкалиин райкомой эмхидхэлэй таһагай инструктор.

НАМАРАЙ ПААР—УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗҮБШЭЛ

Намарай паар таарамжатай зохид агротехническэ хаһа сагтань һайн шанартайгаар хахалхада хүрьһэнэй физиохимическэ бүридэлые, үрэжэлыень һайжаруулха, бог буртаг ногоонһоо сэбэрлэн, ороoһото болон тэжээлэй ургамалнуудай үбшэнние усадхахаһаа гадна, хүрьһэндэнь шииг нойто ехээр ноосэлхэ хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлнэ. Тиимэһээ тон зүбөөр элдүүрилэгдэһэн намарай паар хабарайхиһаа заабол баян ургаса үгэдэг байна. Жэшээнь, энэ баримта түрүү ажахынуудай дүй дүршэлөөр, аймагуудай сорт-участогууд дээрэ хэгдэһэн туршалгаар элирүүлэгдэһэн юм. Ингээд ерэхэлээрээ һайнаар элдүүрилэгдэжэ жэгдэлэгдэһэн намарай паар дээрэ таригдаһан ургамалнуудай ургаса гектарай 0,9—6,6 центнер хүрэтэр ехээр абтана гээшэ. Гадна намарай паар ехээр хахалагдахадаа хабартаа тарилгын хүдэлмэри унжагайрдаггүй. богони болзорто үнгэргэгдэнэ.

Манай республикын ажахынуудта эгээн түрүүлэн августын хоёрдохи хахадһаа силосэй ургамалнууд хуряагдажа, удаань сентябрь һараһаа эхилжэ, ороoһо таряан суглуулагдана. Тиигэжэ сентябрь һара намарай паар хахалха халуун хаһа болоно гээшэ. Энээхэн богони болзор соо республикымнай ажахынууд бүхыдөө 230 мянган гектарта намарай паар хахалха түсэбтэй юм. Тиин энэ зорилгоёо сүм бэелүүлхын тула эдэ үдэрнүүдтэ намарай паар хахалха хүдэлмэрэе үргэнөөр ябуулха болоно.

Жэл бүри Кабанскын, Прибайкалиин, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай колхоз, совхозууд намарай паар ехээр хахалха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулһанай ашаар ороoһо таряанай тогтууритай баян ургаса хуряана. Үнгэрһэн жэлнүүдэй, мүн байгша оной дүнгүүдые согсолон харахада, дурсагдагша аймагуудай ажахынууд август һараһаа эхилжэ намарай паар ехээр хахалдаг, хараалагдаһан түсэбөө заабол дүүргэдэг байна. Ингэжэ кукурузын гү, али горох, ешмээнэй полиин сүлөөрхэтэй адли ерэхэ жэлэй баян ургасын эхин — намарай паар хахалхадань хабартаа нилээд туһатай байна бшуу.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй хура бороо ехээр орожо, намарай паар түргэн болзорто, һайн шанартайгаар элдүүрилхэдэ таарамжатай зохид болоо.

Агротехническэ заабариин ёһоор газараа хахалхын урда тээ таряанай узуурые заабол луцени хэхэ хэрэгтэй ааб даа. Теэд манай эндэхи сагай уларилай түргэн хубилдаг дээрэһээ сентябрь һарада гэнтэ хүйтэржэ, бог буртаг ногоон тон ааляар ургадаг байна. Тиимэһээ намарай паар хахалхаһаа урид луцени хэхэдэ балайшье туһатай бэшэ, харин газар элдүүрилхэ хаһа унжагайруулдаг гээшэ. Энээние хараада абан, ажахы бүхэн намарай паар хахалха хүдэлмэрээ полиин сүлөөрхэтэй адли ябуулха болоно.

Намартаа газар элдүүрилхэдэ заабол предплужнигтай плугаар 20—22 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, удаань жэгдэлхэ хэрэгтэй. Хэрбээ пропашной ургамалнуудай таригдаха гү, али олон жэлэй буртаг ногоогоор дарагдаһан полиие 25—27 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалхада һайн байдаг.

Намарай паар хахалха үедээ газарай үрэжэл һайжаруулхын тула гектарай 60 килограмм азот, фосфорой, 30 килограмм калиин хүртэхөөр минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, наг шэбхэ зөөжэ тараахада тэжээлэй болон ороoһото ургамалай ургаса горитойгоор дээшэлдэг байна.

Шанга һалхинһаа гэмтэдэг хүрьһэтэй поли дээрэ намарай паар хахалхадаа заабол хүрьһыень урбуулдаггүй «КПГ-250», «КПП-2,2» түхэлэй плуг хэрэглэжэ, 18—20 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, һүүлээрнь жэгдэлхэдэ һайн юм. Хэрбээ бог буртаг ногоондо ехээр дарагдаһан байбалнь, хүрьһэ урбуулдаггүй плугаар бэшэ, харин юрын плугаар элдүүрилхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, «КПГ-250», «КПП-2,2» түхэлэй плуг илангаяа олон жэлэй буртаг ногоое хүсэд усадхаха аргагүй юм шуу.

Намарай паар хахалха саг болзор тогтууритай баян ургаса ургуулха хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлдэг юм. Гэбэшье республикымнай олохон ажахынууд энээндэ анхарал хандуулангүй ехэхэн хохидолдо ородог байна. Буряадай АССР-эй статистическэ управлениин һүүлэй жэлнүүдтэ суглуулһан тоо, мэдээнүүдые согсолон, зэргэсүүлжэ харахада, намарай паар хахалха түсэб жэл бүри 66—71 процент дүүргэгдэжэ, тэрэнэй 40—49 процентнь сентябрь һарын 25 болотор, харин үлдэгшэнь октябриин 25 болотор элдүүрилэгдэнэ. Ингээд ерэхэлээрээ ехэнхи таряаниинь хабар элдүүрилэгдэһэн газарта таригдана.

Һүүлэй дүнгүүдые согсолон шэнжэлжэ харахада, эртүүр хахалагдаһан намарай паар оройн (октябриин) паарта орходоо хэзээдэшье ехэ ургаса үгэнэ. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршалгын дүнгүүдые зэргэсүүлхэдэ, эртүүр хахалагдаһан намарай паар дээрэ таригдаһан таряанай ургаса октябрь һарынхиһаа 2,1—2,3 центнер ехээр абтана. Харин ган гасуур жэлдэ гектарай 3,5 центнер ороһон үлүү хуряагдадаг байна. Тиихэдэ орой элдүүрилэгдэһэн газарай ургасань хабартаа элдүүрилэгдэһэн газарта орходоо 1,1—2,0 центнерээр доогуур абтана.

Ингээд ерэхэлээрээ намарай паар эртүүр хахалаагүй ажахынуудай юрэ түсэбөө дүүргэхэ зорилготойгоор энэ ажалаа ябуулхадань ямаршье туһа болоногүй, гансал хохидолдо оруулна гэхэ гү, али газарай хүрьһэнэй хүрэтэр намарай паар хахалхадаа ехэ ургаса абаха бэшэ, харин газарайнгаа үрэжэлые муудхаана гээшэ.

Саашань хэлэхэдэ, Яруунын, Хориин, Хэжэнгын аймагуудай зарим ажахынууд жэл бүри малаа таряанай үлөөдэһэн дээрэ мананабди гэһэн шалтаг урдаа барьяад, намарай паар хахалха хүдэлмэрээ хойшо татажа, ехэхэн алдуу гаргана. Тиигэжэ агротехническэ заабаринуудые бүдүүлигээр хазагайруулһанай гэмээр тогтууритай баян ургаса хуряанагүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Намарай паар саг болзортонь, һайн шанартайгаар хахалхын тула, нэн түрүүлэн һолоомо суглуулха, һурилхэ тусхай звено эмхидхэжэ, бүхы ажалаа жэншэдгүй ябуулха болоно. Тиихэдээ звено бүхэниинь хүсэд оньһожоруулагдажа, хоёр халаанда хүдэлмэрилхэ ёһотой.

Б. ГОМБОЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, республикын габьяата агроном.

ШУЛУУТАЙН МОДОШОДОЙ ЕХЭ АМЖАЛТА

Юһэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, сентябриин 1-дэ дүүргэһэн тухайгаа Шулуутайн леспромхозой коллектив элидхэһэн байна. Табан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ амжалта туйлаха гэжэ модошод оролдожо, һайн үрэ дүн туйлаа.

Энэ коллектив «Забайкаллес» комбинат дотороо табан жэлэй түсэб дүүргэһэн юһэдэхи предприяти мүн болоно.

Леспромхозой модошод табан жэлэй үнгэрһэн 4 жэл 8 һара соо 44650 мянган түхэригэй продукци худалдаа, 2170 мянган кубометр модо шэрээ. Тиигэжэ сентябриин 1-һээ ерэхэ табан жэлэй түсэбэй тоосоогоор ажаллажа эхилээ.

Партиин XXIV съездын табиһан зорилго бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө хойшо модошод оролдожо эхилээ һэн. Леспромхозой коллектив юһэдэхи табан жэлэй эхинһээ хойшо миллиард кубометр модо шэрэхын түлөө СССР-эй Ой мо[…] промышленностиин министерство дотороо дэлгэрһ[…] социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, энэ шагналда хүр[…] байгаа.

Табан жэлэй, мүн табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй [...]бые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ бүхы бригад[…] оролдоһон байна. Энэ мүрысөөндэ И. П. Провото[…], П. К. Лосиин даадаг комплексно бригаданууд эрх[…] ябана. Самоходно араата погрузчигай машини[…] В. И. Лаптев, И. К. Расшивалов, модо шэрэдэг а[…]шинын жолоошод В. С. Рохлецов, Романоускас С[…] абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүрг[…]

Табан жэлээ түгэсхэһэн модошод партиин XXV [...]дын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, про[…]ци худалдаха байгша оной түсэбые ноябриин һа[…] болотор, модо шэрэхэ болон бусад даабаряа дека[…] 25-да дүүргэхэ, тиигэжэ табан жэлэй түсэбһөө г[…] 2900 мянган түхэригэй продукци худалдаха, 146 м[…] кубометр модо шэрэхэ гэһэн социалис уялга абабад[…] уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ гэжэ т[…] оролдожо байна.

М. КАЛЕК[…]
«Забайкаллес» комбинадай таһагай началь[…]

Арадай мүнхэ дурасхаал XXX

ТЭМСЭЛЭЙ ОШОН БАДАРҺААР

Насаг Цыбикдоржиевичые би танихаб. Бүри һургуулиин һурагша ябахадаа, һургуулидаа болоһон һонинуд тухай бэшээд, «Буряадай залуушуул» газетын редакци ороходом, дунда зэргын бэетэй, этигэл дүүрэн хараһан урин шюдэтэй, даруу зантай хүн угтажа абаад, ехэл анхаралтай шагнажа үзөөд, саашадаа бэшэжэ байхыем хүсэһэн юм. Тэдэ удаанай танил байгааш, энэ хөөрэхэ гэһэн юумэеэ нэгэтэш хэлээгүй ябаа. Тэрэнэй дайшалхы габьяа тухай дуулажа үзөөгүй байгааб. Тэрэ үдэр би өөртөө Насаг Цыбикдоржиевичай габьяарта нэгэ хуудаһа ираа. Мартагдашагүй энэ хуудаһан тухайнь уншагшадтай хубаалдаха хүсэлэнтэйб.

1944 оной декабрь һарын ... hэн. Венгриин түб хото Будапешт шадар дайсанай олон хүсэн хаягдаад, хүрээлэгдэжэ байба. Түб хотоһоо холо бэшэ газарта Секешфехервар город оршодог.

Урагшаа дабшаһан манай сэрэгшэдые дайсад эндэ тогтоохо һанаатай амадан угтаба. Гэр, квартал бүхэн бэхилүүлэгдэжэ, фашистнууд эндэ «хэрэмээ» «Царица Маргарита» гэжэ эртээнһээ нэрлэнхэй, сухарихагүйгөөр бэеэ зэһэнхэй байба.

Манай алдарта Улаан Армиин сэрэгшэд урагшаа дабшаһаар дабшажа, тус городой харгынуудые, түмэр замтайнь эзэлээд, үйлсэ бүхэнэй түлөө үсэд нэтэрүүгээр тэмсэл хэжэ байба.

Үдэр, һүнигүй үргэлжэлһэн энэ хатуу тэмсэлые Насаг Цыбикдоржиевич хэзээдэшье мартахагүй. Дайсад ябаган сэрэгүүдээ, танкнуудаа сэрэгшэдэймнай урдаһаа хаяба. Алхамшье гэдэргээ сухарингүй, хатуу шэрүүн сохилто үгтэ hэн.

Пулемёдүүд һалан һалдангүй таршагаяна. Хүндэ буунуудай абһан шахэ дуулирмөөр наярна. Тойроод һомоной улихань, нюдэ үһатуулма шорой утаанай бушахахань түргэдэжөөр. Холын холо Буряад нютагһаа ерэһэн залуухан хүбүүн бүтгайнгаа хараада орохон дайсанаа амиды табингүй. Фашистнуудые һамна бута сохижо, городые сүлөөлэгүйдөө гэдэргээ тэдэнэр сухарихагүй. Хэдэн дахин урагшаа дабшаба, гол гудамжада дүтэлжэ ябаба.

Тэмсэлэй түлэг халуун үедэ 116-дахи гвардейскэ стрелково полкын 4-дэхи ротын командир, лейтенант Бутенбаев хүндөөр шархатаба. Агшан хирэдэ зали абаһан дайсад урагшаа тэгүүлэжэ, дайсанай эсэргүүсэлтые хяа сохижо ороо. Ротын хойноһоо батальон дабшажа эхилбэ. Тэрэ үдэр Секешфехервар город дайсанай гарһаа сүлөөлэгдөө. Будапештые сүлөөлхэ бэлэдхэл ябуулагдажа эхилэ hэн.

Энээниие зүрхөөрөө мэдэрһэн коммунист, сержант Насаг Цыбикдоржиев:

— Сэрэгшэд! — гэжэ шангаа хоолойгоор һүхирбэ. — Гансал урагшаа. Бидэ мүнөө доботолоод орохобди. Бэеэ зэһэгты.

Нэгэнтэ бэшэ эгэришэгүй хаба зориг харуулһан коммунист Цыбикдоржиевэй үгэ үнэтэй байгаа. Сталинград шадар болоһон хэсүү бэрхэ байлдаанда шархатаад, госпитальһоо гараһаар, 116-дахи гвардейскэ полкдо эльгээгдэһэн юм. Түрүүшын үдэрһөө бэеэ харуулжа, ротын партийна эхин организациин хүтэлбэрилэгшээр һунгагдаһан байна. Сэрэгшэд тэрэниие хүндэлдэг, алишье талаһаа жэшээ абахые оролдодог hэн. Тиимэһээ мүнөө тэдэнэр:

— Бэлэмди, нүхэр командир! — гэжэ нэгэн дуугаар харюусаба бушуу.

— Урагшаа, нүхэд! Харатанай хосуудые хяа сохигты! — гэжэ хашхараад, Насаг түрүүлэн бодожо, траншей соо хорооод хэстэпэн гитлеровецүүд уруу хойно хойноһоонь гранадуудые шэдэжэ, бодоод тэрьедэшэдэнь автомадаар хиргажа ороо hэн. Ротонь нэгэ хүн шэнгээр доботолоод үргэлжэлүүлжэ, дайсанай эсэргүүсэлтые хяа сохижо ороо. Ротын хойноһоо батальон дабшажа эхилбэ. Тэрэ үдэртөө Секешфехервар город дайсанай гарһаа сүлөөлэгдэбэ. Будапештые сүлөөлхэ бэлэдхэл ябуулагдажа эхилэ hэн.

Дайсад унтажа байгаагүй, һүүлшынгээ хүсэ суглуулан, бахал тэмсэлдэ түхеэрбэ. Украина шадар болоһон дайн байлдаанда хатуу шэрүүнээр шалгарһан, «Викинг», «Мертвая голова» гэһэн дивизинүүд Бичке город уруу сүмэрэн орожо, манай сэрэгшэдэй дабшалтые зогсоохо һэдэлгэтэй байгаа.

Ганса хара хүсэ хэрэглэхэ бэшэ, мүн баһа хажуугаарнь ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулагдадаг hэн. Яаха аргагүй фашистнуудай диилдэхэ байһан тухай барлагдаһан саарһанууд тэдэнэй дунда тараагдадаг, радио-дамжуулга үдэртөө гурба-дүрбэ дахин хэгдэдэг байба. Энэ уранхүүдэнь шүһа адхарүүлангүй, һайн дураараа бэеэ тушаахыень дурадхадаг hааб да.

Арминн политотделһээ, фронтын политуправлениһээ ерэһэн урла саарһануудые гол түлэб тагнуулшад дайсанай ара тала руу нэбтэрүүлэн тараадаг байгаа. Энэ хүдэлмэридэ сержант Насаг Цыбикдоржиев эдэбхитэй үүргэ дүүргэһэн юм.

1945 оной январиин һара һалхан гараад байба. Хоёр талын тэмсэлшье захалжа, хүндэ буунууд снарядууд тэндэ тэһэрнэ. Шадаа һаа, амидыгаар фашистые барижа, штабта асаржа гэһэн даабаритай Насаг дайсанай хажуу тээһээ тон һэргэгээр марян мүлхижэ, дүтэлһөөр дүтэлбэ. Хажуу тээһээнь орожо ерэһэн Насагые наада захын гурбан немец обёорбогүй. Тэдэнэр нүхэн соо [illegible] жал байнад. Гурбуулэнь нэгэ доро барихын аргагүй. Хоёрынь һалгаахал хэрэгтэй болобо. Нүгөөдэнь буугаа халжа, гараа үргөө hэн.

Дайсанай уурхай соохоо үдаа туужа асарһан энэ «хэлэн» тон шухала мэдээнүүдые үгэһэн юм. Тингэжэ манайхид немецэй частинуудай хаана байрлаһые хурга хүдэргэ мэдээжэ абаа бэлэй.

Энэ болон тулалдаанда Насаг Цыбикдоржиевич дахад эрэлхэг зоригто байһаа харуулһан, өөрынгөө ротоой холо түрүүшын эзэргэ тэмсэжэ, дайсаниие бута сохиһон бэлэй.

Удангүй манай алдарта Улаан Армин Будапештые сүлөөлбэ. Шэн габьяатайгаар дайлалдаһанайнь түлөө Насаг Цыбикдоржиевичай үбсүүн дээрэ «Эрэлхэг зоригой түлөө», «Будапештые сүлөөлһэнэй түлөө» гэһэн медальнуудаар нэмэжэ бэлэй.

Номин сэнхир долгидоо үлгыдэһэн Дунай мүрэнэй эрьедэ Геллерт гэжэ үндэр хада бии юм. Будапешт хото ошоһон хүн совет сэрэгшэдэй мүнхэ дурасхаалда зориулагдажа, энэ үзэсхэлэнтэ орой дээрэ бодхоогдоһон хүшөөгэй наранай гэрэлдэ толорон байхые хараа ёһотой. Энэ сүүрин ябаһан хэдэн олон дайшалхы нүхэдөө Насаг Цыбикдоржиевич орхиһон.

Бууралһан толгойтой, араглүүхэн ябадалтай, табиад гаран наһатай хүн Буряадай радиокомитет тэрэ үдэрһөө үдэртэ гэшхэлдэг. Тэрэ республика соогоо болдог байһан байдалтай нягта холбоотой. Хаана габшалгал түрүү ажалай долгин эсэрнэ — тэрэниие саг дарыдаа эндэ дуулгаха шухала. Тэрэнэй түлөө репортерээ үргэлжэ. Буряад оройногоо алишье буланда ошохоор бэлэн. Энэмнай пропагандын таһагай редактор, запасай капитан. Берлин хүрэтэр амжалтатай ябажа ерэһэн Насаг Цыбикдоржиевич гэшэ!

Фашист Германиие дараһаар 30 жэлэй алдарта ойн гүйсэхэдэнь дашарамдуулан, Насаг Цыбикдоржиевичые сэдьхэлһээ гүн соохоо амаршалаад, удаан наһа элүүр энхэ, ажал хүдэлмэридэнь хэзээдэ амжалта туйлажа ябахыень хүсэнэбди.

Ц. ХАМАЕВ.

АЛТАН ГАРТАН

Медицинын эрдэмэй кандидат С. Иринчеевагай ударидалга доро манай республикада һэлхэн үбшэ (зоб) аргалха диспансер нээгдээ һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо, 16 жэлэй туршада республикымнай ажалшад тус диспансер ерэжэ, үбшэнөө аргалуулжа байдаг болонхой. Диспансерэй һая нээгдээд байхада, оройдоол 10 орон-шэрээтэй байһан һаа, мүнөө 80 хүнэй һууритай гурбан дабхар байшантай болонхой. Тус диспансерые ажалшадай депутадуудай Улаан-Үдын Октябрьска районой депутат коммунистка Тамара Исаевна Тужинова хүтэлбэрилнэ.

Гурбан дабхар энэ диспансертэ терапевтическэ, хирургическа поликлиникын таһагууд бии.

Диспансерэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда һэлхэн үбшэ аргалха талаар дүршэлтэй болоһон врачнар, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд олон. Тэдэнэй дундаһаа врачнар В. Шурыгина, Р. Малакшинова, В. Зыбина, Е. Будаева, Л. Попова, Ж. Шоболова, хирургнууд В. Будаев, Ю. Хундаев болон бусад үбшэн зоной дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй.

Эндокринологуудай врачнууд түсэбэй ёһоор жэлдээ хэдэн удаа аймагуудаар ябажа, улад зоной дунда шэнжэлгын хүдэлмэри хэдэг, үбшэн зониие тодоруулжа байдаг болонхой. Мүнөө эдэнэр Хяагтын, Хурамхаанай, Кабанскын, Баргажанай аймагуудаар ябажа ерэхэдээ, олон зоной үбшэ тодоруулһан байна.

Нүгөөдэ — хирургическа таһагтань — мэргэжэл һайнтай, дүршэл баянтай врачнууд хүдэлмэрилнэ. Тус таһагые даагшаар Ю. Хундаев хүдэлнэ. Тэрэ 1971 ондо Шэтын медицинскэ институт дүүргээд, хоёр жэлэй туршада сэрэгэй врачаар хүдэлһэн байна. Тингэдэ В. Будаев 1966 ондо Эрхүүгэй медицинскэ институт дүүргээд, Хяагтын аймагта, удаань Улаан-Үдэ хотодо хүдэлһэн юм. Эдэ хоёр хирургнуудай хэһэн операци барандаа һайнаар үнгэрдэг юм. Тус больницада эмшэлүүлжэ гараһан лэ хүн бүхэн врачнар болон медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ халуун зүрхэнэй баярые хүргэжэ ябадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хирургнууд Ю. В. Хундаев, В. Н. Будаев гэгшэд операци хэжэ байна.

Ч. БУДАЕВАЙ фото.

ДАЙНАЙ ИНВАЛИДУУДТА—ЭХЭ ОРОНОЙМНАЙ АНХАРАЛ

ЮРИСТЫН ЗҮБШЭЛ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын үеэхэ дайнай жэлнүүдтэ бэсадтай эрэлхэгээр тулалдажа, хүндөөр шархатаад, инвалид болоһон хүнүүдтэ Совет гүрэн саг үргэлжэ һанаагаа табижа, элдэб хүнгэлэлтэ тогтоодог байна. Эдэ хүнгэлэлтэнүүд КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1975 оной апрелиин 18-да баталан абаһан тогтоолой ёһоор улам нэмэгдэгдөө. Тэдээн тухай эндэ зарим тэды тайлбари хэнэбди.

ЭМНЭЛГЭ, ПРОТЕЗ ХЭЛГЭН

Дайнай инвалидууд эмнэлгын бүхы зургаануудта түрүүшые ээлжээгүйгөөр бэеэ үзүүлхэ эрхэтэй. Амбулаторидо аргалуулхадань, тэдээндэ врачай рецептээр түлөөһэгүй эм үгтэхэ юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй 1970 оной майн 14-дэ баталан абаһан тогтоолой ёһоор, министерствэнүүд болон зургаанууд, организацинууд болон предприятинууд өөрынгөө мэдэлдэ байһан путевконуудай 10 процентһээ бага бэшыень дайнай инвалидуудта дамжуулан үгэхыень дурадхагдана.

Санатори болон курортдо эмшэлүүлхэ хүсэһэн дайнай инвалидуудта түлөөһэгүй путевко үгтэнэ.

Госпитальнуудта, институдуудай клиникэнүүд болон больницануудта аргалуулһанай һүүлээр заатагүй санатори болон курортдо ошохоёо хүсэгшэд путевконуудые элүүрые хамгаалгын зургаануудһаа абаха ёһотой. Дайнда хабаадажа, инвалид болоһон солдадууд болон сержантнууд санаторно путевконуудые социальна тэдхэмжын организацинуудһаа абаха ёһотой. Нэгэдэхи, хоёрдохи группын инвалидууд болоһон офицернүүд, прапорщигууд, мичманууд, болзорһоо үлүү алба хэжэ байһан сэрэгшэд, СССР-эй Обороной министерствын пенсионернүүд иимэ путевконуудые сэрэгэй комиссариадуудһаа абаха зэргэтэй.

Ажал хэдэггүй гү, али материальна талаараа хүсэд хангагдаагүй дайнай 1-дэхи, 2-дохи группын инвалидууд түлөөһэгүй путевко абахадаа, санатори ошохо ба ерэхэ замайнгаа биледэй түлөө бултыень гү, али заримыень түлэдэг байна: 1-дэхи бүлэгэй инвалидые курорт, санаторидо үдэшэһэн хүнэй харгынь биледые бүхыдэнь түлэхэ.

Ажаллажа байһан дайнай инвалидууд — профсоюзай гэшүүд санатори гү, али курорт ошохо путевкые ажаллажа байһан предприяти болон эмхи зургаануудай профсоюзна организациһаа гол түлэб абадаг байна.

Нюур болон үргээ гэмтэһэн бүхы бүлэгэй инвалидуудта шүдэ болон үргэнэй, нюурай протезүүд түлөөһэгүйгөөр бэлдэгдэхэ ёһотой.

Элдэб группын инвалидуудта нюдэнэй протезүүд, ехэ гэрэлтэй нюдэнэй шэл, юумэ шагнаха аппарат, велоколяска, протезно-ортопедическэ зүйлнүүд түлөөһэгүйгөөр үгтэдэг байна.

Протез бүхэндэ тусхай болзор тогтоогдонхой байдаг. Протез түлөөһэгүйгөөр бүтээлгэдэг инвалидуудай ерэхэ, ошохо харгынь мүнгэн протез бүтээдэг предприятиин хүсөөр түлэгдэдэг юм.

ТРАНСПОРТ

Дайнай инвалидууд городой бүхы транспортаар (таксиһаа бэшээрнь), хүдөө нютагуудта ажаһуудаг инвалидууд аймаг соогуураа автомобильна транспортаар түлөөһэгүйгөөр ябаха эрхэтэй.

Элдэб группын инвалидууд жэл бүри октябриин 1-һээ майн 15 хүрэтэр түмэр замаар, автобусоор, далайн пассажирска суднануудаар ябахадаа, биледэйнгээ 50 процентые хүнгэлүүлхэ эрхэтэй. Нэгэдэхи группын инвалидые үдэшэжэ ошоһон хүндэ мүн лэ хүнгэлэлтэ хэгдэдэг.

АВТОМАШИНА ҮГЭХЭ ЭРХЭ

Хүл муутай инвалидуудта гарай залуууртай «Запорожец» автомобиль долоон жэлэй болзороор үгтэдэг болонхой. Дайнай нэгэдэхи группын инвалидай өөрөө машина жолоодожо шадахагүй һаань, сугтаа ажаһуудаг бүлын гэшүүндэ жолоодохо эрхэ үгэжэ болохо юм.

1975 оной майн 1 хүрэтэр мотоколяска түлөөһэгүйгөөр абажа байһан дайнай инвалидуудта гарай залуууртай «Запорожец» автомашина үгтэдэг болонхой.

Гарай залуууртай автомобиль түлөөһэгүйгөөр абаха эрхэгүй хүнүүд социальна тэдхэмжын органуудай туһаламжаар тиимэ автомашина бүхы сэнгээрнь абаха эрхэтэй.

Автомашина түлөөһэгүйгөөр абаһан хүнүүдые гүрэнэй мүнгөөр һургажа, эрхэтэй болгоод, гаражай һуури үгэхэ ёһотой.

Инвалидай наһа бараа һаань, автомашина гэр бүлэдэнь үлэдэг.

ГЭР БАЙРААР ХАНГАЛГА

Дайнай инвалидууд гэр байраар түрүүшын ээлжээндэ хангагдадаг. Гэр байра нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомой зүгһөө, инвалидуудай хүдэлдэг предприяти, эмхи зургаанууд болон организацинуудай зүгһөө тусхай списогээр үгтэдэг байна.

Предприяти, эмхи зургаануудай бариһан гэрнүүдһээ нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ ороһон байранууд дайнай инвалидуудта гол түлэб үгтэдэг. Өөртөө гэр барихадань дайнай инвалидуудта али болохоор туһаламжа үзүүлэгдэнэ. Газар үгтэхэһөө гадна, 1000 түхэригэй мүнгэн зээлээр үгтэхэ байна. Тэрэнь арбан жэлэй турша соо үгтэһэн сагһаань хойшо гурбан жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр һөөргөө бусаагдаха юм. Гэр барилгада хэрэглэгдэхэ модон түлөөһэгүйгөөр үгтэхэһөө гадна, отолһон модоёо шэрэжэ асархадань, али болохоор туһаламжа үзүүлэгдэдэг, тогтоогдомол сэнгээр барилгын элдэб материал үгтэдэг байна.

Хото городуудта, хүдэлмэришэнэй поселогуудта ажаһуудаг дайнай инвалидуудай гэр байра капитальнаар заһабарилхадань, бусаалтагүй мүнгэ (ссуда) үгтэдэг. Эдэ эрхэтэдтэ түрүүшын ээлжээндэ түлеэ залһа үгтэхэһөө гадна, гэр байрань заһабарилагдадаг юм.

Дайнай 1-дэхи, 2-дохи, группын инвалидуудай ажаһуудаг гэр байрын түлөөһэн 50 процентээр хүнгэлэгдэнэ. Хэрбээ тэдээнэй ажаһуудаг гэр байрын хараалагдаһан хэмжээнһээ 15 метрһээ үлүү ехэ байгаа һаань (гурба дахин үнэтэйгөөр абтадаг бэшэ), юрын хэмжээгээр абтадаг байна.

Гэр дулаасуулһанай, водопроводой, газай, электрын элшэ хүсэнэй түлөө 50 процентын хүнгэлэлтэ хэгдэдэг.

Эмхи зургаануудай байрада ажаһууһан дайнай инвалидууд ажалһаа гаргагдаха болоо һаа, ондоо байра абангүйгөөр тэрээнһээ гараха ёһогүй.

АЖАЛДА АБАЛГАН

1965 оной мартын 6-да СССР-эй Министрнүүдэй Советэй баталан абаһан тогтоолой ёһоор, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүд, министерствэнүүд болон зургаанууд дайнай инвалидуудые ажалда абахын тула бүхы хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоогой 2 процентын хэмжээтэй бронь үлөөхэ ёһотой. Үлөөгдэһэн брониин ёһоор дайнай инвалидууд ажалда туршалгын болзоргүйгөөр абтадаг юм.

Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд дайнай инвалидуудта аргатай газартань тусхай цехүүдые түхеэрхэ, үгы һаа, гэртэнь ажал үгэхэ зэргэтэй.

Дайнай инвалидуудые ажалай һүүлээр үлөөжэ хүдэлгэхэ гээ һаа, өөрһөөнь зүбшөөл абаха уялгатай. Байлдаанай үедэ нюдэгүй болоһо 1-дэхи, 2-дохи группын инвалидуудай тоодо орогшод хүдэлмэриин бүхэли үдэр соо хүдэлхэгүйһөө гадна, удаан болзороор амаралта абаха зэргэтэй.

Яаха аргагүй болоһон сагтал дайнай инвалидуудые ажалһаань гаргаха болоно.

1973 оной сентябриин 14-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Советэй баталан абаһан тогтоолой ёһоор, дайнай инвалидуудые гол түлэб арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг газарта, худалдаа наймаанда, хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг газарта хэрэглэхэ шухала гэжэ хараалагдана.

1-дэхи, 2-дохи группын инвалидууд предприяти, цех, участогта 6 часай туршада ажаллаха, хүдэлмэриин 24 үдэр соо амарха, 3-дахи группын инвалидууд, мүн гэртээ хүдэлдэг 1-дэхи, 2-дохи группын инвалидууд жэл бүри 18 хүдэлмэриин үдэр соо амарха эрхэтэй.

ПЕНСИ БОЛОН ТЭДХЭМЖЭНҮҮД

Дайнда хабаадажа, инвалид болоһон эрэшүүл хэрбээ 25 жэл хүдэлһэн байгаа һаа, 55 наһатайдаа, 20 жэл хүдэлһэн эхэнэрнүүд 50 наһатайдаа пенсидэ гараха эрхэтэй.

Һүүлэй үедэ инвалидуудта үгтэдэг пенсиин хэмжээн дээшэлээ. Дайнай инвалидуудта юрын эрхэтэдтэ орходоо 15 түхэригөөр дээгүүр пенси үгтэнэ.

Ажаллажа байһан дайнай инвалидуудта пенси үгэхэдээ, иимэ хүнгэлэлтэ хэгдэнэ, 1-дэхи, 2-дохи группын инвалидууд салингһаа гадуур бүхы пенсиеэ абана; 3-дахи группын пенсионернүүд пенси салин хоёройнгоо 300 түхэригһөө дээшэ гараагүй һаань, пенсиеэ бултыень абаха эрхэтэй. Совхозуудта, хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудта ажалладаг дайнай инвалидуудта пенсинь бүхыдөө түлэгдэнэ.

Ганса бэе инвалидуудай ехэ наһатанай гү, али инвалидуудай байшанда байгаа һаань, тогтоогдоһон пенсиинь 25 процент үгтэнэ.

Ажаллажа байһан дайнай инвалидууд — профсоюзай гэшүүд, хэдышье жэл ажаллабал өөрэгүй, ойр зуура үбдөө һаа, салингайнгаа 100 процентын хэмжээтэй тэдхэмжэ абаха зэргэтэй.

Наһатай боложо, пенсидэ гараһан дайнай инвалидууд тогтоогдомол бүхы хүнгэлэлтэнүүдые абаха зэргэтэй.

Н. ЦОКТОЕВ,
БурАССР-эй Министрнүүдэй Советэй эмхидхэлэй таһагые даагшын орлогшо.

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ЖЭЛДЭ

СОФИ. Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэл үнгэргэхэ национальна үүсхэлшэ комитедэй эмхидхэһэн, «Эхэнэрнүүд мүнөө сагай общество дотор» гэһэн асуудалтай уласхоорондын семинар эндэ болоод тараа. Семинар дээрэ 40 шахуу элидхэл ба үгэнүүд соносхогдожо, тус тус оронуудтахи шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудтай харилсан танилсалгада, амгалан байдал сахиха, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтэ хангаха арюун зорилгонуудай аша туһада холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэбэ.

БЕРЛИН. Саг үргэлжэ үлэн хооһон байһанһаа шалтагаалан, Чилиин үгытэйшүүлэй бүлэнүүдтэ элдэб үбшэнүүд ехээр дэлгэрһэн, үхибүүдэй гээгдэлгэ олошороһон байна. Энээн тухайда Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин (МДФЖ) мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

БАГДАД. Ирак эхэнэрнүүдэй дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха кампанида хабаадагшадай һураха тусхай курса эндэ нээгдээ. Энээниие Ирак эхэнэрнүүдэй федераци ЮНЕСКО-той хамта эмхидхэбэ. Курсада һурагшад үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха мүнөө сагай онол аргануд тухай, экономическа, социальна ба соёлой ажабайдалда, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эхэнэрнүүдэй дүүргэдэг үүргэ тухай лекцинүүдые шагнана.

ДЕЛИ. 1975 ониие Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэл болгон соносхохо гэһэн ООН-ой Генеральна Ассамблейн шиидхэбэри мүнөө сагай общественн ажабайдалда эхэнэрнүүдэй дүүргэдэг үүргын улам ехэ боложо байһанай гэршэ, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ тэдэнэй оруулдаг ехэ хубитые мэдэрһэн ябадал болоно гэжэ Индиин эхэнэрнүүдэй национальна федерациин түрүүлэгшэ Аруна Асаф Али мэдүүлнэ.

Эрэшүүл ба эхэнэрнүүдэй адли тэгшэ эрхэ манай конституциин зарим дүримүүд дотор мэдэрэгдэнэ. Гэхэ зуура тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлгэ элдэб бэрхэшээлнүүдтэй ушарна. Тиимэһээ мүнөө, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлдэ, эхэнэрнүүд ба эрэшүүлэй адли ажалай түлөө адли түлөөһэ тогтоохо, бэриин худалдаан болгожо, эд зөөри үгэхэ мэтын хуушанай үлэгдэл усадхан зайсуулхын түлөө, тусхай мэргэжэл олохо, эрдэм шудалха арга эхэнэрнүүдтэ хангахын түлөө илангаяа эдэбхитэйгээр тэмсэнэбди, — гэжэ Аруна Асаф Али тэмдэглэбэ.

Бүхы дэлхэй дээрэ эхэнэрнүүд ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаададаг болоо. Гүрэн бүхэндэ врач, багша, инженер, агроном болон бусад мэргэжэлтэй эхэнэрнүүд олон болонхой. Нэгэдэхи зураг дээрэ Болгариин ниислэл Софи хотын нэгэ заводой инженер Тинка Кириловае харанат. Хоёрдохи зураг дээрэнь Африкын Того Республикын эхэнэрнүүд республикынгаа эрхэ сүлөөгэй үдэрэй хүндэлэлдэ болоһон жагсаалда ябана. Эдэ эхэнэрнүүд Того гүрэнэй эхэнэрнүүдэй Национальна союзай гэшүүд юм.

ТАСС-ай фотохронико.

* * *

ПРАГА. Прагадахи Клемент Готвальдын нэрэмжэтэ музейн залнууд мүнөө эхэнэрнүүдтэ үгтэнхэй. ЧССР-эй эхэнэрнүүдэй хүдэлөөнэй хүгжэлтэ, ажал, амаралта, чехословак общество доторхи эхэнэрнүүдэй ажабайдал харуулһан, «Эхэнэрнүүд социализмын түлөө тэмсэлдэ» гэһэн выставкэ музей соо нээгдээ.

Эхэнэрнүүд — общественн бүрин эрхэтэ гэшүүд. Эдэнэр Чехословакиин бүхы арадай ажахыда хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй 47 үлүүтэй процентнь болоно. Гэхэтэй хамта элүүр энхые хамгаалга, арадай гэгээрэл, соёл болбосорол, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга гэхэ мэтэ һалбаринуудта ажалладаг хүнүүдэй дундаһаа 70 гаран процентнь эхэнэрнүүд болоно.

Эхэнэрнүүдэй эрдэм болбосорол — социализмын асари ехэ туйлалта мүн. Эдэнэр мүнөө орон доторхи дээдэ ба дунда эрдэмтэй бүхы мэргэжэлтэдэй хахад шахуунь болоно.

Гүрэнөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хэдэ мянган чехословак эхэнэрнүүд хабаадана. Эдэнэр Федеральна суглаанай, Чешскэ ба Словацка Национальна Соведүүдэй, нютагай засагай зургаануудай депутадууд болонхой.

КОПЕНГАГЕН. Даниин эхэнэрнүүдэй хоёр неделиин фестиваль эндэ болоод тараба. Тэрэшэлэн 100 мянга шахуу хүнүүдэй хабаадалгатай элдэб суглаан, зүблөөнүүд болоо. Тэндэ үгэ хэлэгшэд эхэнэрнүүдые үндэһэ яһанай талаар газаашалдаг ябадал буруушаагаад, ниитын ажабайдалай бүхы хэрэгүүдтэ эрэшүүлтэй адли тэгшэ эрхэ тэдээндэ олгохо эрилтэ табиба. Америкын эрэлхэг патриотка Анджела Дэвисэй хэлэһэн үгые фестивальда хабаадагшад ехээр һонирхон шагнаа. (ТАСС).

Арадай хиналтын булан

ГАРЗЫН ТҮЛӨӨ ХЭН ХАРЮУСАХАБ?

Бэшүүрэй аймагай «Сибирь» совхозой хүтэлбэрилэгшэд абаһан хурьгадаа бүрин бүтэнөөр харууһалха асуудалда зохихо анхарал хандуулнагүй гэжэ аймагай арадай хиналтын комитедэй заседани дээрэ энэ зунай июлиин һүүл багта тэмдэглэгдэһэн юм.

Энэ жэлдэ совхоздо бүхы дээрээ 903 хурьган абтаа гэхэ гү, али зуун толгой эхэ хонин бүриһөө 72 хурьган абтаа. Иимэ үсөөн хурьгадаа һайнаар харууһалхын орондо олоор үхүүлһэн байна. Эхэһээ түрөөд һалгаагдатараа хамта дээрээ 142 хурьгад гарзалаа гэхэ гү, али абтаһан бүхы хурьгадай 12 процентнь болоно. Энэнь аймаг соо гарзалагдаһан хурьгадай эгээл олониинь гэжэ тоологдоно. Эхэһээ һалгаагдаһан хойноошье, хурьгад гарзалжа үргэлжэлөө. Хурьгад эхэһээ хоёр удаа һалгаагдаһан байгаа. Түрүүшээр 622, удаань 139 хурьгад. Эдэ бүхы хурьгад хонишон С. Ц-Д. Гатабон гэгшэдэ даалгагдаһан юм. Энэ хонишон хурьга тушаажа абаһан түрүүшынгээ үдэрһөө архидажа, залуу малаа ехээр муудхаагаа. Зарим үдэрнүүдтэ хурьгадаа бэлшээридэ гаргангүй архидаһан байха юм.

Шадал муутайгаар эхэһээ һалгаагдаһан хурьгад һайнаар харууһалагдахын орондо хооһоор шахуу байлгагдаа. Июлиин 9-дэ хурьгадай байрада 11 центнер холимол тэжээл абаашагдаһан байна. Шалгалтын болоходо тэжээлынь дууһаха болоһон, малда эдюулһэн тэмдэг үзэгдөөгүй. Хурьгадай бороо хураһаа далдалагдаха һайн һарабша бии гэбэшье, тэрэнь бороогой ороходо хэрэглэгдээгүй. Энээнһээ шалтагаалан бороодо ехээр сохюулһан 39 хурьгад үхэһэн байна. Ветеринарна врач үхэһэн хурьгадые шалгажа акт табихадаа, бороодо сохюулжа ехээр даараһанһаа үхөө гэһэн тобшолол хэһэн байгаа. Бүхы хурьгадые тооложо үзэхэдэнь 6 толгой дутуу байба.

Эхэһээ түрэһэнэйнь, мүн һалгаагдаһанайнь һүүлээр харууһалалгын шанарай муу байһанай шалтагаанаар хамта дээрээ 181 толгой хурьга үхөө гэхэ, али абтаһан хурьгадайнь 20 процентнь болоно. Эсэсэй эсэстэ 100 эхэ хонин бүриһөө абтаһан хурьгадайнь оройдоол 58-ниинь амиды үлөө.

Арадай хиналтын аймагай комитет «Сибиряк» совхоздо залуу малай гарза хоролтодо олоор ороһые шалгажа үзэһэнэйнгөө һүүлээр иимэ тобшолол хэһэн байна. Совхозой отделениие эрхилэгшэ нүхэр Ветошников мал харууһалагшадые шэлэн табихадаа харюусалгагүйгөөр хандаа, ажахын директор болон мэргэжэлтэд зохихо хиналта табяагүй.

Ажалайнь түлөөһэн гуримшуулагдаагүй. Малаа бүрин бүтэнөөр харууһалһанайнь, шэгнүүрыень нэмээһэнэйнь зэргээр малшадта түлөөһэн үгтэхэ ёһотой байгаа. Үнэндөө тиимэ бэшэ, тад ондоо байба. Ажахын хонишод, тэрэ тоодо хонишон С. Ц-Д. Гатабон даажа абаһан хурьгадаа муугаар харууһалжа, олоор гарзалуулбашье, һара бүри 150 гаран түхэригэй салин абажа байгаа. Ямар ушарһаа иимэ салин түлэгдэнэб? Энээнэй гол шалтагааниинь гэхэдэ, мал бүрин бүтэнөөр харууһалһанайнь, шэгнүүрыень нэмээһэнэйнь зэргээр бэшэ, харин харууһалһан малайнь тоогоор түлэгдэнэ.

Залуу хурьгадые харууһалхаяа даажа абаад, нилээд олыень үхүүлһэн С. Ц-Д. Гатабоной гэмээр ажахыда горитой хэмжээнэй гарза хохидол ушаруулагдаа. Гарзалһан нэгэ хурьгые 12 түхэригөөр бодожо үзэбэл, ажахыда хамта дээрээ 2 мянга 172 түхэригэй гарза тохёолдоо. Хурьгадай отарые даагша С. Ц-Д. Гатабондо 468 түхэригэй яла тохогдоо. Арадай хиналтын аймагай комитедэй шиидхэбэреэр совхозой ахамад ветеринарна врач Е. Н. Паньковаһаа хахад һарын салин — 90 түхэриг даражa абаха, совхозой директор М. И. Петровто выговор соносхохо шиидхэбэри баталан абтаһан байна.

Арадай хиналтын аймагай комитедэй баталан абаһан энэ шиидхэбэри «Сибирь» совхозой рабочкомой заседани дээрэ августын хоёрдохи хахадта зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо шиидхэбэри баталан абтаа. Хурьгадые олоор гарзалуулгада зэмэтэй хүнүүдһээ дээрэ дурсагдаһан хэмжээнэй мүнгэ даражa абаха, зэмэ тохохо шухала гэжэ рабочкомой заседаниин тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

С. ГОНСОРУНОВ,
Бэшүүрэй аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

Футбол

НААДАНГҮЙ УРАГШАА ДАБШАА

СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ — хорин дүрбэ, хорин табадахи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Сентябриин 8-най үдэр үнгэргэгдэһэн энэ нааданда манай Сибиριин болон Казахай ССР-эй арбан командын футболистнууд хабаадаба. Эндэ айлшаар ошоһон Новосибирскын «Чкаловец» командын футболистнууд Карагандагай «Шахтертой» наадахадаа, уулзалгаяа 1.1 тоотойгоор түгэсхэжэ, нэгэ очко өөһэдтөө бэшүүлһэн байба. Тиин түрүүлэд гэжэ ябаһан Хабаровскын СКА, Джамбулай «Химик» командануудые очкоогоороо хүсэжэ, сохижо оруулһан бүмбэгынгөө тоогоор «Химигэй» урдань орожо шадаба. Бусад командануудай байдал хаража үзэхэдэ, иимэ байна: Целиноградай «Целинник» командада айлшалһан Кзыл-Ордагай «Орбита» талмайн эзэдтэ 1:0 тоотойгоор шүүгдэжэ, эдэнэрые урагшань табиба ха юм. Тиигэжэ «Целинник» командын футболистнууд мүнөө долоодохиһоо гурбадахи һуури хүрэтэр урагшаа дабшаба. Казахстанай нүгөөдэ — Семипалатинскын «Спартак», Усть-Каменогорскын «Восток», Павлодарай «Трактор» командануд эдэнэртэ айлшаар ерэһэн Барнаулай «Динамо» — 3:1. Томскын «Торпедо» — 1:0. Красноярскын «Автомобилист» командые 2:0 тоотойгоор шүүгээд табихадаа, нэгэ — хоёр һуури урагшаа дабшаба ха юм.

Энэ үдэр манай Алас. Дурна зүгэй зонын, тэрэ тоодо «Сэлэнгэ» командын футболистнууд нааданда хабаадалсаагүй юм. Тиигэшье һаа, «Сэлэнгэ» нэгэ һуури урагшаа дабшаһан байна. Юуб гэхэдэ, энэ үдэр «Автомобилист» команда «Тракторта» 2:0 тоотойгоор шүүгдэхэдээ, сохижо оруулһан бүмбэгынгөө тоогоор манай «Сэлэнгэ» командын хойнонь оробо гээшэ.

Мүнөөдэр «Сэлэнгэ» команда ээлжээтэ уулзалгаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэнь. Айлшаар манайда мүрысөөнэй таблицада түрүүлээд ябаһан Благовещенскын «Амур» команда ерэнхэй. Наадан үдэшын долоон часһаа эхилхэ.

Манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд удаадахи гурбан наадаяа өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ болоно. Жэшээнь, сентябриин 16-да Владивостогой «Луч», сентябриин 20-до Хабаровскын СКА, сентябриин 25-да Эрхүүгэй «Авиатор» командануд ерэхээр хүлеэгдэнэ. Эдэл уулзалгануудтаа «Сэлэнгэ» командын футболистнууд үнэн бэеэ бэелжэ наадаал һаа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулжа шадаха байһаниинь элитэ бшуу.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар наадaнай таблица толилогдобо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ	Очко
«Амур» (Благовещенск)	23	14	5	4	35-12	33
«Луч» (Владивосток)	23	13	3	7	26-19	29
«Целинник» (Ц-град)	25	11	7	7	32-27	29
СКА (Хабаровск)	22	13	2	7	33-17	28
«Чкаловец» (Новосиб.)	24	10	8	6	35-20	28
«Химик» (Джамбул)	24	10	8	6	40-26	28
«Орбита» (Кзыл-Орда)	24	11	5	8	31-24	27
«Динамо» (Барнаул)	24	11	3	10	33-25	25
«Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ)	25	10	4	11	26-26	24
«Автомобилист» (Кр-ск)	24	10	4	10	28-29	24
«Торпедо» (Томск)	24	8	8	8	24-27	24
«Спартак» (Семипалат.)	25	7	9	9	28-32	23
«Горняк» (Никольский)	24	9	5	10	31-38	23
«Трактор» (Павлодар)	25	8	5	12	26-26	21
«Шахтер» (Караганда)	25	7	[illegible]	12	23-34	20
«Восток» (Усть-Камен.)	25	7	6	12	29-42	20
«Локомотив» (Шэтэ).	25	7	5	13	16-34	19
«Авиатор» (Эрхүү)	25	3	5	17	18-55	11

НЮТАГ НЮТАГАЙ hонин

СЭЛЭНГЭ

Михаил Васильевич Соболев нэмэл аргаар нүүрһэ малтадаг Бага Холбоолжоной уурхайда олон жэлэй туршада экскаваторай машинистаар хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай болоһон хүн юм. Тэрэ һаяшаг ЭКГ-8 «И» түхэлэй шэнэ экскаваторта һуужа, халаан соогоо 3.800—4.000 кубометр шорой малтана. Һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, магтаал һайшаалда хүрэтэнэ. М. Соболев коммунис ажалай ударнигай нэрэ солотой. Тэрэ партиин XXV съездэдэ зорюулан социалис уялга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: экскаваторай машинист М. В. Соболев.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАИ
фототекст.

ХҮРБЫН СОВХОЗДО

1.

Ажахын һаалишад, малшад юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ элбэгээр тушааха зорилго урдаа табяад, социалис мүрысөөндэ оролсожо, мүнөө хаба шадалаа гарган ажаллана. Бааза, Хужарта гэжэ газарнуудта зуһажа байһан һаалишад зунай шэмэтэй тунга ногоондо малаа бэлшээжэ, һү һаалияа улам дээшэлүүлээ. Иигэжэ түрүүшын хахад жэлдэ һайн дүн туйлаа.

Хоёр мянганай хилэ дабаһан һаалишад тэдэнэрэй дунда олон. Жэшээлхэдэ, дүй дүршэлтэй һаалишад Я. Мухамедзянова, Ф. Бариева, С. Цыбикова, Ж. Маланова гэгшэд июль һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 209—242 килограмм хүрэтэр һү һааһан байна.

Зунай һүүлшын һарын ходоржо, үбһэ ногооной хагдаржа эхилээшье һаань, һаалишад, малшад һү һаалияа доошолуулнагүй.

2.

Совхозой зуутанай тоодо ороһон ахалагша хонишод Ц. Холхонова, Р. Нурмахметов гэгшэд ВДНХ-да хабаадалсаха путевкоор шагнагдаад, Эхэ оронойнгоо ниислэл хото — Москва ошохоор мордобо. Эдэ хонишод гурбан жэл удаагаар зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 3—3,5 килограмм хүрэтэр нооһо хайшалһан байха юм. Тэдэнэр юһэдэхи табан жэлдэ абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргээд, мүнөө арбадахи табан жэлэй даабаряар ажаллана. Дүй дүршэлөөр баян түрүү хонишод сугтаа ажалладаг залуу нүхэдтөө һургаал заабари үгэдэг, ажалдань туһалдаг байна. Түрэл партиингаа XXV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон хонишод ниитын хонин һүрэгые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зорилготойгоор ажаллажа байна.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.
Хориин аймаг.

РЕСПУБЛИКЫН ЭКРАНУУДТА

Буряадай АССР-эй кинопрокадай конторо Улаан-Үдэ болон республикын экранууд дээгүүр КПСС-эй XXV съездэдэ зорюулагдаһан «Съездһээ съезд хүрэтэр» гэһэн уряа доро сентябрь һарада кинофестиваль эмхидхэһэн байна.

Кинофестивалиин үедэ «От Байкала до океана», «Правофланговые пятилетки», «Даешь встречный», «Все для тебя, человек», «Рубежи Усть-Илима», «След души» гэһэн хроникально-документальна фильмүүд харуулагдаха юм.

Тэрэшэлэн «Посол Советского Союза», «Родная кровь», «Дело было в Пенькове», «Премия» болон бусад уран һайханай фильмүүд республикын, Улаан-Үдэ хотын кинотеатр, соёлой ордон болон хүдөө нютагуудай клубуудта харуулагдажа эхилэнхэй.

«Фронт без флангов». Үргэн экран дээрэ харуулагдадаг хоёр серитэй уран һайханай энэ фильм Улаан-Үдэ хотын «Дружба» кинотеатрта харуулагдажа захалба.

Семен Днепровой сценаряар Игорь Гостевой табиһан фильм дотор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхин харуулагдана. Фильмын герой — майор Млынский фронтһоо гээгдэһэн бүлэг отряд толгойлжо, дайсанай ара талада ябабашье, Эхэ оронойнгоо түлөө ами наһаяа үгэхөөр бэлэн байһаниинь кинофильм хаража һуухадаа ойлгонобди.

«Мосфильмын» киностудида буулгагдажа гараһан тус фильмын рольнуудые мэдээжэ актернууд В. Тихонов, О. Жаков, Г. Польских, А. Денисов, С. Морозов, В. Ивашов болон бусад гүйсэдхэнэ.

Нүгөөдэ — «Ленфильмын» киностудида зохёогдожо гараһан **«Одиножды один»** гэһэн кинокомеди олоной анхарал татана. Энэ кинокомеди Улаан-Үдэ хотын «Прогресс», «Октябрь», «Восток», «Родина» болон бусад кинотеатрнуудта сентябриин 22-һоо эхилжэ харуулагдаха юм.

— «Республика Шкид», «Один из нас» гэһэн фильмүүд соо минии табиһан фильмын геройнууд залуушуул байһан юм. Харин «Одиножды один» гэһэн фильм соо пенсидэ дүтэлһэн Иван Иванович Каретниковэй хуби заяан тухай мүнөө үеын залуушуулда харуулха гэжэ оролдогдоо, — гээд режиссер Геннадий Полока хөөрэнэ.

Артистнууд Анатолий Папанов, Нина Архипова, Владимир Кашпур, Валентина Теличкина, Дилором Камбарова, Николай Караченцев гэгшэд фильмын рольнуудта наадана.

«Под каменным небом». Иимэ гаршагтай уран һайханай кинофильм Норвегиин киностудида зохёогдожо гараһан байна. Эндэ совет сэрэгшэдэй ашаар фашистнуудһаа Норвегиин Киркенес хотын ажалшадай яажа сүлөөлэгдэһэн тухай хэлэгдэнэ.

«Мосфильмын» киностудида зохёогдоһон «Ищу мою судьбу» гэһэн фильм дотор бурхан шажанда шүтэгшэдэй яагаад мүргэхөө болиһон тухай харуулагдана. Мүн «Узбекфильмын» «Ленфильмын» киностудинуудта зохёогдожо гараһан «Главный день», «Дневник директора школы» гэһэн уран һайханай кинокартинанууд экран дээрэ гаргагдажа, энэ һарада республикымнай ажалшадта харуулагдахаар абтаба.

Тэрэшэлэн балшар заахан үхибүүдтэ зорюулагдаһан фильмүүдэй тусхай һара соносхогдобо.

Һарын туршада «Каждый день», «Завтра будет поздно», «3+1=?», «Горло болит», «Откуда пришла беда», «Слышите, как я говорю», «Саша прыгать не будет», «Нужен глаз да глаз» болон бусад научно-популярна фильмүүд абтанхай.

Энээнһээ гадна Александр Довженкын киностудида зохёогдожо гараһан «Тайна партизанской землянки» гэһэн уран һайханай фильм дотор фашис эзэмдэгшэдтэй тэмсэжэ байһан дайнай жэлнүүдтэ партизануудай отрядай дневник, пионерэй туг нэгэ һурагшын хамгаалжа гараһан тухай һонирхолтойгоор харуулагдана.

Мүн энэ һарада «СЭВ, четверть века спустя», «Пятый международный» гэһэн кинохронико, «Подготовка грубых кормов», «Ставропольский опыт в животноводстве», «Резерв зернового поля» гэһэн хүдөө нютагуудай ажалшадта зорюулагдаһан хроникально-документальна фильмүүд харуулагдажа байнхай.

УНШАГТЫ[н] һонирхохо[л] байхат

КИТ ЯАГААД ТОМО БОЛОНОБ?

Дэлхэй дээрэ эгээл томо ам[итан] далайн кит загаһан [...] шан гээд тиимэ түргэнөөр то[мо] болоноб гэһэн асуудалда [...] рюусахадаа, тэрэнэй һүн[...] айхабтар тоһолиг дээрэһэ [...] дэй һая гараһан тулынь т[...] гэн ургадаг байна гэжэ эрд[эмтэ]д тодорхойлдог. Кит загаһа[...] най һүн бүхы амитадай[...] эгээл тоһолиг, тэрэнь 60 пр[о]центдэ хүрэдэг юм. Кидэй һү[н]дэ белогууд, углеводууд, [...] дэб фермент болон минерал[...]на дабһан, илангаяа ка[льций], фосфор элбэг байдаг. Эг[...] тиимэһээ жаахан кидүүд [...] нүүрээ түргэнөөр нэмээ[...] үдэр хоногһоо байха, час, [...] нутаар ургадаг, ехэ болод[...] байна. Жаахан кит жэлэй т[...] шада эхингээ һү эдижэ, [...] үе соо долоон метр ута, то[...] шье болодог юм.

ГАЙХАЛТАЙ НУУР

Кузнецкын Алатаугай х[...] куудай дунда оршодог П[...] нуурые манай дэлхэй дэ[...] эгээл гайхалтай, тайлбар[...] шагүй һонин нюусатай н[...] нуудай нэгэн гэжэ хүнүүд т[...] лодог. Зэргэлээд байдаг о[...] тоото бусад нуурнуудһаа т[...] юугээрээ илгардаг бэ гэ[...] уһан соонь нэгэшье загаһ[ан] байдаггүй. Тэндэхи зон [...] нуур соо сурхай, алгана, [...] лэнтии загаһануудые олоор т[...] бижа, үдхэхэ гээд ядаа. Т[...] нуурай уһаниинь бусад нуу[р]нуудайхидал адли, тэрэз[...] элдэб загаһатай газарһаа [...] абадаг гол горходшье шуд[...] ородог юм. Энэ нуурта за[...] һад яахадаа үдэжэ шадана[гүй] гэһэн асуудалда эрдэмтэд [...] дээрэ харюусажа шадаагүй байна.

ЭГЭЭЛ МЯХАЛИГ ҮХЭ[Р]

Киана гэдэг тусгаар мях[а]лиг үүлтэрэй томо үхэрн[үүд] бии юм. Бусад үүлтэрэй үхэ[р]нүүдтэ орходоо тэрэ дэлх[эй] дээрэ эгээл мяхалиг, а[...] гаа шэгнүүрээр ехэ байдаг [...] жэ суутай. Мяхалиг, [...] бэетэй гэжэ суурхадаг шар[...] үүлтэрэй малһаашье тэрэ [...] томо юм. Киана үүлтэрэй үх[...] эһа багатай, нимгэхэн ар[...] тай, шүрбэһэлиг сула бэет[эй]. Италиһаа асарагдаһан [...] үхэрнүүдые Украинада ню[тага]гай малай мяханай шанар һ[...] жаруулхын тула тэндэхи һа[...] рал зүһэтэй Украинын мал[...] мүн симментал үхэртэй хо[...] жо үсхэбэрилдэг. Саашад[аа] һайн шанартай ехэ мяха [...] дэг шэнэ түхэлэй үхэрнүүд [...] бии болгохо гэжэ селекцио[нер]нүүд оролдоно.

ХАРТААБХА ҮГЭРСЫ[НЭЭ] ХАМГААЛНА

Псковско областиин о[...] ургуулагшад хартаабхын [...] жүүгаар үгэрсэ тариха за[...] хо арга олоо. Һалхинай ех[...] үлеэдэг зүг уруу хүндэлдүү[...] шоройе зурытар обоол[...] хоёр зуруудтань хартаабха т[...] ряад, нүгөөдэ зэргэлһэн хо[...] зурууд үгэрсэ ургуулна. Т[...] гэжэ хартаабха үгэрсэ хоёр[...] зэргэлүүлэн худхаад тари[...] алишье талааараа һайн бай[...] Үгэрсын эшын гараха үеэр х[...] таабхань өөдөө 20 сантим[етр] үндэр болонхой байдаг.

ХИЛЫН СААНАҺАА
Телеграф Телефон Радио

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЛААН-БААТАР. Арадай засагта Монгол ороной таряалан дээрэ хуряалгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Монголой таряашад мүнөө жэлдэ 400 мянга гаран тонно таряа, 70 мянга шахуу тонно хартаабха ба овощ, 220 мянган тонно тэжээлэй ургамалнуудые хуряажа абаха болоно.

ПАРИЖ. Уншажа, бэшэжэ шадахагүй 800 гаран миллион хүнүүд мүнөө дэлхэй дээрэ бии, эдэнэй тоо жэл бүри улам нэмэнэ. Эдэ тоо, баримтанууд эрдэм бэшэг дэлгэрүүлхэ уласхоорондын үдэртэ зорюулжа, ЮНЕСКО-гой тунхаглаһан элидхэл дотор дурдагдана.

БАРУУН БЕРЛИН. Чехословакиин национальна герой, коммунист ба ниитын ажал ябуулагша Юлиус Фучигай сааралагдаһаар 32 жэлэй ойтой дашарамдуулан, фашизмһаа хохидогшодто веногууд эндэ, Плетцензэдэ табигдаа.

Баруун Берлиндэхи чехословак сэрэгэй түлөөлэгэтэ эмхиин толгойлогшо В. Коуба ёһолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, фашизмда эсэргүү дүлэтэ тэмсэлшын ажабайдалай ба зохёол бүтээлэй зам тухай суглараһшадта хөөрэбэ.

КОПЕНГАГЕН. Ангиин зүришэлдөөн хёмороонууд Данида улам һүжэржэ байнхай. Байгша оной тэнгэһэ урагша тус ороной булад хайлуулдаг, металл болбосоруулдаг промышленностьда хүдэлмэрилэгшэд 200 забастовко хэһэн байна Энээнһээ шалтагаалан, хүдэлмэриин 175 мянган час гээгдээ. Даниин экономикын энэ һалбарида үнгэрэгшэ жэлэй турша соо болоһон 250 забастовко бүридхэлдэ абтаа.

БАГДАД. Һуралсалай энэ жэлдэ Ирагай хүдөө районуудаар 410 эхин һургуули анха түрүүшынхээ үүдэнүүдээ нээгээ. Энэнь һургуулиин барилгын түсэбөөр республикын соёлой министерствын хараалһанһаа 1,5 дахин олон байна.

(ТАСС).

БИСАУ

Эб найрамдалай хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэг хамгаалхын түлөө

ТАСС

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй (ВСМ) бюрогой сесси эндэ, Гвиней-Бисаугай Республикын ниислэлдэ нээгдээ. Зүблэхэ зүйлдэнь — мүнөө сагай шухала асуудалнууд: шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүү тэмсэл, Африкадахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн, Португалиин ба Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал, мүн бусад хэдэн асуудалнууд.

ВСМ-эй генеральна секретарь Ромеш Чандра, Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын демократическа федерациин генеральна секретарь Фанни Эдельман, Студентнэрэй уласхоорондын холбооной президент Душан Улчак ба бусад — Европын, Азиин, Африкын ба Америкын 20 гаран оронһоо эндэ ерэһэн ниитын ба политическэ олон ажал ябуулагшад сессиин хүдэлмэридэ хабаадана.

Хлопок Суданай гол баялигуудайнь нэгэн юм. 200 гаран килограммһаа үлүү хэмжээнэй багса болгогдоод, дэлхэйн олон гүрэнүүдэй текстильнэ предприятинуудта эльгээгдэдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хари гүрэн эльгээгдэхээ байһан хлопок.

ТАСС-ай фотохронико.

НЬЮ-ЙОРК

Буһалгаалан бодогшодто эсэргүү мүрдэлгэ харшалалга

ТАСС

Урда тээнь мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, США-гай һуралсалай олохон округуудта багшанарай ехэ забастовконууд болоһон байгаа. Эдэниие дарахын тула нютагай засагаархид хэһээлгэ мүрдэлгын кампани ябуулжа байна.

Салин хүлһэ ба пинсионно тэдхэмжыень дээшэлүүлхэ тухай эрилтэ багшанарай табиһан дээрэһээ, Чикаго хотын сүүдэй засагаархид колледжэнүүдэй багшанарай профсоюзай түрүүлэгшэ Н. Свенсониие табан һараар түрмэдэ хааха гэжэ шиидхээ. Тэрээнһээ гадна забастовкын болоһон үдэр бүхэнэй түлөө тус профсоюзда 5.000 долларой хэмжээтэй яла тохохо гэжэ хотын судья шиидхэбэ.

Гүрэнэй 950 һургуулиин багшанарай бүгэдэ ниитын забастовкын хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлжэ байһан Нью-Йорк хотын засагаархид «туһаламжа гуйжа» сүүдтэ хандаад, забастовкоёо дары болюулха, хүдэлмэридөө бусахыень багшанарта дурадхаһан шиидхэбэри гаргаха эрилтэ табиба.

Һургуулинуудай зайлашагүй шухала хэрэглэмжэдэ зорюулжа, мүнгэ ехээр һомолхо эрилтэ табиһан Нью-Йоркын багшанарай федераци буһалгаалан бодогшодой илалта туйлатараа тэмсэхээр шиидэнхэй байһан тухайда мэдүүлээ. Забастовко болюулхаяа арсаһанай түлөө урда тээнь хоёр дахин түрмэдэ һууһан, Америкын багшанарай федерациин түрүүлэгшэ А. Шенкер «Энэ забастовкомнай удаан үргэлжэлхэ байха» гэбэ.

ЛОНДОН

Зүришэлдөөн, хёмороон улам дэбэрнэ

ТАСС

Ольстертохи байдал шахардуу байһаар. Протестан гурбан гол партиин хабаададаг Ольстерой юнионистнуудай нэгэдэмэл совет Белфастда заседани зарлаа. Католик зоной түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай холисо бүлэг бии болголгые протестантнууд эрид буруушаана гэжэ эндэ соносхогдобо.

Энэ шиидхэбэриие шэнжэлхэ зуураа, «Таймс» газетэ иигэжэ тэмдэглэнэ: «Хойто Ирландиин байдалые политическэ талаарнь шиидхэн заһаруулха найдабарида ехэ сохилто хэгдээ».

Протестан хархис этэгээдүүд католигуудта эсэргүү мүрдэлгэ хюдалгаяа улам шангадхажа байна. Ольстерой элдэб районуудта зэбсэгтэ тулалдаанууд болоһоор. Гансахан сентябриин 9-нэй хугасаа соо тиимэ харата ябуулгануудһаа уламжалан, 6 хүн шархатаһан байна.

ПАРИЖ

ХАРШАЛАЛГА, ДАРЛАЛТЫН ЁҺО ГУРИМ

ТАСС

Францын «Франс нувель» гэжэ журнал Парагвайдахи байдал тухай статьягаа «Мүрдэлгэ хюдалгын хори нэгэн жэл» гэһэн гаршаг доро тунхаглаба. ЦРУ-гай үмэглэлгэ, дэмжэлгээр энэ орон доторхи засагые генерал Альфредо Стресснерэй эзэлһэн 1954 онһоо хойшо Парагвайда хэрзэгы хархис байдал тохёолдонхой гэжэ статья дотор хэлэгдэнэ. Миллион үлүүтэй парагвайнхид политическэ хашалга, мүрдэлгэһөө айжа, эдэ жэлнүүдтэ оронһоо зугадан гараһан байна. Тэдэнэй тоодо элитэ мэдээжэ хүгжэмшэ Х. А. Флорес, уран зохёолшод Эльвио Ромеро, Аугусто Роа Бастрос, Рубен Баррейра Сагьер болон интеллигенциин бусад мэдээжэ түлөөлэгшэд бии. Политическэ хэрэгээр тушаагдаһан хэдэ мянган хүнүүд Парагвайн түрмэнүүд ба концлагерьнуудта хаагданхай. Парагвайн Коммунис партиин хүтэлбэриин гэшүүд Антонио Майдана, Хулио Рохас, Альфредо Алькорта гэгшэд 17 жэлэй турша соо эндэхи түрмэ, шоронгуудта тамалагдан зобожо байна. Ямар зэмэтэй байһыень эдээндэ мүнөө хүрэтэр соносхогдоогүй.

Парагвайн экономическа байдал хосорхын туйлда хүрэнхэй гэжэ «Франс нувель» дурдана. Эндэхи зоной ажабайдалай хэм хэмжээн Латиин Америкэ доторхи эгээл муунуудай нэгэн гэхээр. Ажал хэжэ шадаха хүнүүдэй 10 процентнь хүдэлмэритэй. Ороной гадаадын үринь 700 миллион долларһоо дээшэ гаранхай. Промышленностиь бүхы дээрээ гадаадын монополинуудай мэдэл доро байдаг.

Хүдөө ажахынь тон муу байдалтай. Эдлүүриин газарнуудай 75 процентнь газар эдлэдэг баяшуулай 2,5 мянган бүлын мэдэлдэ байна. Газарай оройдоол 1 процентые таряашад ашаглана. Гэхэ зуура гүрэнэй засагаархид газарые гадаадынхидта гамгүйгөөр хубаана. Угаа ехэ газар Бразилиин, Америкын, Англиин компанинуудай мэдэлдэ байдаг.

Стресснерэй хархис зэбүүн диктатурада эсэргүү тэмсэл Парагвай дотор үдэр бүри үргэдэнэ гэжэ тэрэ статья дотор тэмдэглэгдэнэ. Худалдаа наймаанай, шажанай, армиин, полициин түлөөлэгшэд улам олоороо Стресснертэ эсэргүүсэнэ. Подполидо байдаг Парагвайн Коммунис парти хархис ёһо гуримда эсэргүүсэлгын хүдэлөөе бүри эдэбхитэй үргэн болгохо ехэ хүдэлмэри ябуулна.

ВАШИНГТОН

АЙЛШАЛАН ОШОЛГОНЬ БОЛЮУЛАГДАА

ТАСС

Америкын 14 городой мэрнүүд сентябриин 15-да КНР-тэ айлшалан ошохоёо байһанаа болибо гэжэ Америкын мэрнүүдэй конференци гэдэг ниитэ-национальна эмхи соносхобо.

Делегациин бүридэлһөө Сан-Хуан хотын (Пуэрто-Рико) мэр К. Р. Барселые гаргаха эрилтэ Пекинэй зүгһөө табигдаһаниинь зүбшөөмөөр бэшэ гээд американ тала тоолоно гэжэ тус эмхиин ба американо-хитад харилсаанай национальна комитедэй хамтын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Энэ шиидхэбэреэ болюулхыень гуйһан Америкын мэрнүүдэй конференциин гуйлтые Хитадай тала хоёр дахин баруушааһан байна гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Пекинэй эрилтэ «делегациингаа гэшүүдые шэлэн томилхо уригдаһан талын эрхые эбдэнэ» гэжэ мэдүүлгэ дотор мүн лэ заагдана.

Информационно агентствонуудай тэмдэглэһэнэй ёһоор, Пекинэй иимэл шиидхэбэри гаргаха ушар шалтагаан юу байгааб гэхэдэ, К. Б. Барсело Пуэрто-Рикын түрүү хараа бодолтой шэнэ партиин түрүүлэгшэ юм ха.

ВАШИНГТОН

Сенаторай эрилтэ

ТАСС

Сенатор - республиканец Р. Швейкер 1963 ондо Далласта (Техас штат) президент Дж. Кеннедиин алагдаһантай холбоотой бүхы ушар байдалые дахинаа наринаар мүрдэхыень конгрессые аряалһан резолюци оруулба.

Минии дурадхалые сенадай зүбшөөн абаа һаань. Далластахи ушаралда хабаатай, 75 жэлдэ нюуса байхаар хадагалагдаһан документнүүд Дж. Кеннедиин алуулһые мүрдэхэ тусхай комиссида үгтэхэ ёһотой гэжэ Швейкер мэдүүлээ. Эдэ документнүүдэй олонхинь ФБР-дэ, ЦРУ-да хабаатай юм гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһандаа: «Фермэнүүдые үбэлдэнь бэлдэхэ». Түрүү бэшэг. Таряа хуряалгын ябаса тухай мэдээсэлнүүд. БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Теори, политика ба бодото хэрэгүүдэй нэгэдэл» гэһэн «Правда» газетэһээ абтаһан статья. А. Харченко, «Шэнэлэн заһалга туһалба». ТАСС-ай материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда: «Ородой түрүүшын революциин 70 жэлэй ойдо». О. И. Алафай статья. Бүмбэрсэг дэлхэйн һонинууд. Номой таг.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Байгал далайн үзэсхэлэнгүүд» — фоторепортаж. М. Митинэй «Коллективтээ хамта» гэһэн статья. Нютаг нютагай һонинууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Шэнэ һонин. 10.10 — «Объектив» (үнгэтэ). 10.40 — «Бидэнэр байгаалитай танилсанабди». «Ургамалай удха шанар». 11.10 — «Твердая порода» (2-дохи сери). 12.15 — «Манай адрес—Советскэ Союз» (үнгэтэ). 13.15 — «Игориин полк тухай үгэ». 13.45 — «Үхибүүдтэ — фильм». «Конек-Горбунок» 14.55—«Арабай эмирадуудай эрье». — документальна фильм (үнгэтэ). 15.45 — «Энээние таанар шадахат» — викторина. Түгэсхэл (үнгэтэ). 16.40 — «Твердая порода» 2-дохи сери). 17.45 — «Арадай уран бэлиг». Шэнжэлэл. (үнгэтэ). 18.30 — «Время». 19.10 — «Арабай эмирадуудай эрье».

Улаан-Үдэ. 20.00 — Ургаса-75». 20.20 — Шэнэ һонин. 20.30 — «Газар дорохи гарнизон тухай үгэ» — киноочерк.

«Орбита». 20.45 —«Твердая порода» (2-дохи сери). 21.50 — «Энээние таанар шадахат» — викторина. Түгэсхэл. 22.35 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». СССР-эй АН-ай вице-президент, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой А. П. Виноградов үгэ хэлэхэ. 22.50 — Забһарлалга. 23.00 — «Манай адрес — Советскэ Союз». 24.00— «Время».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Факел». Танкистнуудай үдэртэ зорюулагдаһан дамжуулга.

«Орбита». 20.00 — «Манай хүршэнэр». А. Родионова. «Бидэнэр үтэлхэ сүлөөгүйбди» (үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 20.45 — Түрэлхидтэ зорюулагдаһан хөөрөөн. 21.05 — Телевизионно һонин.

Сентябриин 10-да [...] һан «Спортлотогой», «Спорт]лото-2-ой» 34-дэхи тира[жай] шүүбэринүүд

«Спортлото»: 48 ([...]) 24 (сана), 9 (барил[...]) 40 (туризм), 41 (тенни[...]) (коньки).

«Спортлото-2»: 40 [(ту]ризм), 49 (даам), 10 ([...]) 14 (волейбол), 28 (стол [дээ]рэ наададаг теннис), 46 ([...]кей).

(ТАСС)

Редакторай орл[огшо]
М. Н. НИМАЕВ.